Ἀριθ. 620 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΒ'.

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΔ'. Συνδρομὴ ἐτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρ. ἑκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἐτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32. 15 Νοεμβρίου 1887

ΚΡΗΤΗ ΚΑΙ ΚΡΗΤΕΣ

[Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον].

Ε'.

Μετὰ ἑβδομαδιαίαν ἀπουσίαν ἐπανῆλθον διὰ θαλάσσης εἰς Χανία. Τὸ ἀνεμόβλητον Κρητικὸν πέλαγος ἦτο ἐξαιρέτως τρικυμιῶδες τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἀντὶ δὲ τοῦ κατάπλου ἡμῶν εἰς τὸν λιμένα τῶν Χανίων, ἡ κινδυνώδης εἴσοδος τοῦ ὁποίου ἀποβαίνει κινδυνωδεστέρα ἐν ὥρᾳ τρικυμίας, ὁ πλοίαρχος ἔγνω νὰ προσορμισθῇ εἰς τὸν λιμένα τῆς Σούδας. Οὐχὶ εἰς τοὺς ναυτικοὺς μόνους, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς τέλεον χερσαίους εἶναι γνωστὸν τὸ ὄνομα τῆς Σούδας, ἡ δὲ θέα αὐτῆς ἀποδεικνύει δικαίαν καὶ οὐδαμῶς ὑπερβολικὴν τὴν παγκόσμιον φήμην τοῦ ἀρίστου λιμένος τῆς Μεσογείου. Ἡ Σούδα ἀποτελεῖ τὴν εὐτυχίαν καὶ τὴν δυστυχίαν ἐνταυτῷ τῆς Κρήτης. Εἶναι πολύτιμον χάρισμα δοθὲν εἰς τὴν Κρήτην ὑπὸ τῆς φύσεως, ἀλλ' εἶναι καὶ μία τῶν αἰτιῶν τῶν παντοίων δυστυχιῶν τῆς νήσου, καὶ τῆς παρατεινομένης δουλείας της. Λόγῳ ἐκτάσεως ἡ Σούδα εἶναι πέλαγος· λόγῳ ἀσφαλείας καὶ ἀγκυροβολίας μοναδική, λόγῳ προσφορότητος ἀπαράμιλλος, ὡς ἐμπορικὸς δὲ ἢ πολεμικὸς λιμὴν ἀνεκηρύχθη καὶ εἶναι ἀπρόσβλητος καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ τοὺς ἀνέμους, τὸ τηλεβόλον καὶ πᾶσαν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς ἐπίθεσιν ἀποβατικήν. Τὸ στόμιον αὐτῆς ἀσφαλίζει μικρὸν νησίδιον ἐπιτηδειότατον εἰς ἄμυναν καὶ προσβολὴν πολεμικήν, ἅμα δὲ καὶ πρὸς παρακώλυσιν τῶν κυμάτων τοῦ ἀναπεπταμένου πελάγους. Ἡ Σούδα δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀποτελουμένη ἐκ δύο κόλπων, τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅστις κοινωνεῖ ἀμέσως πρὸς τὸ πέλαγος, καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ ὅστις εἶναι ὁ λιμήν, καὶ ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται ἐκ δύο ἀντιθέτων προεξοχῶν, τῆς μιᾶς ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου Κυάμου, δεξιόθεν τῷ εἰσερχομένῳ παρὰ τὰς θέσεις ἔνθα ἦν ποτὲ ἡ ἀρχαία Μινώα, καὶ τῆς ἑτέρας ἐπὶ τῆς πρὸς ἀριστερὰν μεγάλης ξηρᾶς ἔνθα ἀραιὰ περιεσώθησαν εἰσέτι τὰ ἐρείπια τῶν ἀρχαίων Ἀπτέρων ἢ Ἀπτέρας. Ἀληθὴς ἀλλ' ἀδιατάρακτος θαλασσοπλοΐα λογίζεται, διὰ τὸ μῆκος αὐτῆς, ἡ πορεία τοῦ πλοίου ἅμα εἰσελθόντος εἰς εἰς τὸ στόμιον τοῦ λιμένος ἄχρι τοῦ ἐσωτάτου αὐτοῦ μυχοῦ. Αἰωνία γαλήνη κρατεῖ ἐντὸς τοῦ εὐρυτάτου καὶ ἀσφαλεστάτου κόλπου ὅστις καλεῖται «Λιμὴν τῆς Σούδας». Κατ' ἀντίθεσιν τῶν βορείων ἀκτῶν, αἵτινες εἶναι ξηραὶ καὶ βραχώδεις, αἱ μεσημβριναὶ καλλύνονται ὑπὸ ἐλαιώνων, κήπων, δένδρων, καὶ χωρίων, εἴς τε τὸ πεδίον καὶ κατὰ μῆκος τῶν προπόδων τοῦ ὄρους τῆς Μαλάξας ἐκτεινομένων. Ἐν Σούδᾳ ὑπάρχει ἀτελὴς τουρκικὸς ναύσταθμος, ναυλοχεῖ δὲ καὶ πολεμικὸν Ὀθωμανικὸν πλοῖον, καθόσον ἡ Κρήτη, καὶ ἡ Σούδα ἰδιαιτέρως, εἶναι ἡ ἕδρα τοῦ κατὰ τὴν Μεσόγειον Ὀθωμανοῦ ναυάρχου. Ἁμαξιτὴ ὁδός, ἡμισείας ὥρας μήκους, συνάπτει τὴν Σούδαν πρὸς τὴν πόλιν τῶν Χανίων. Ἡ ὁδὸς διατηρεῖται εἰς καλὴν σχετικῶς κατάστασιν, καὶ εἶναι τερπνοτάτη, ἅτε δὴ διχάζουσα ποῦ μὲν ἐλαιῶνας, ποῦ χλοάζοντας ἀγρούς, καὶ που διερχομένη παρὰ τὰς θύρας ὡραίων κήπων καὶ εὐαρέστων ἀγροικιῶν.

Ὡς ἀρχαίαν φίλην, καὶ τοι νεώτατος τὴν γνωριμίαν, προσεφώνησα, ἅμα ἐπανελθών, τὴν ἤρεμον Χαλέπαν. Ἀνέφελος ἐξετείνετο ὕπερθεν ὁ θόλος τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οἱ σιγήσαντες ἄνεμοι εἶχον ἀποδώσει τὴν γαλήνην εἰς τὴν συνταραχθεῖσαν θάλασσαν. Διπλῆ κυανῆ ἔκτασις, ἡ οὐράνιος καὶ θαλασσία, ἀπείρως ἐξετυλίσσοντο πρό ἐμοῦ. Εἰς τὸν κόλπον τῶν Χανίων χαλαρῶς κολπούμενα, ἐπεραίνοντο τὰ λευκὰ ἱστία πλοίων μικρῶν προσπαθούντων νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸν λιμένα. Αἱ ξηραὶ διεγράφοντο ἐπιχαρίτως, καὶ ἡ ἀναμέσον τοῦ πόντου τολμηρὰ προέλασίς των ἀπετέλει δεξιόθεν μὲν τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Κυάμου ὑπερχιλίους πόδας αἰρόμενον κατὰ τὴν ἄκραν ὕπερθεν τῆς θαλάσσης, ἀριστερόθεν δὲ τὸ Δικτύνναιον διακοσίους καὶ χιλίους πόδας ὑψηλόν, καὶ ἀπὸ τῆς ἄκρας τοῦ ὁποίου κατεκρημνίσθη εἰς τὴν θάλασσαν ἡ ὡραία Κρῆσσα νύμφη Βριτόμαρτις φεύγουσα τὸν διωγμὸν θεοῦ τινος ἢ θνητοῦ. Τὸ ἅλμα τῆς παρθένου δὲν ὑπῆρξε θανατηφόρον ὅπως τὸ ἅλμα τῆς Σαπφοῦς. Περιπλακεῖσα εἰς τὰ δίκτυα τῶν ἐκεῖ που ἁλιευόντων ἁλιέων ἀνεσύρθη ζῶσα ἡ κόρη. Ἐκεῖθεν τοῦ Δικτυνναίου ἀκρωτηρίου, ἀθέατος ἀπὸ τῆς Χαλέπας, ἐκτείνεται ὁ κόλπος τῆς Κισά-

μου, ἀπὸ τοῦ Δικτυνναίου ἀκρωτηρίου πρὸς ἀνατολάς, καὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Κωρύκου πρὸς δυσμὰς ἀποτελουμένος. Εἰς τὴν ἄκραν τοῦ τελευταίου τούτου φαίνονται νησίδια ὧν ἓν εἶναι ἡ Γραμβοῦσα, ἥτις ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπῆρξε τὸ ὁρμητήριον τολμηροτάτων καταδρομέων. Τὸ ὄνομα τῆς Γραμβούσης ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην ἓν τῶν καλῶν πολεμικῶν γεγονότων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 21, ὅτε τὸ ἐρυμνὸν φρούριον ἡλώθη ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κρητικοῦ στρατοῦ, εἰς τὴν ἐξουσίαν δὲ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως περιῆλθε τότε ὁ λιμὴν καὶ τὸ φρούριον τῆς Γραμβούσης. Αἱ προεκτάσεις τοῦ Δικτυνναίου καὶ τοῦ Κυάμου ἀκρωτηρίου ἀποτελοῦσι τὸν κόλπον τῶν Χανίων, κατὰ τὸ μέσον τοῦ ὁποίου, μικρὸν ἀφιστάμεναι ἀπὸ τῆς ξηρᾶς φαίνονται αἱ βραχώδεις Βουδράαι νῆσοι, ἡ μεγαλειτέρα τῶν ὁποίων καλεῖται σήμερον «Θοδωροῦ». Εἰς τὸν μυχὸν ἀνοίγεται ὁ μικρὸς λιμὴν τῶν Χανίων, ἀπρόσφορος εἰς ἀγκυροβολίαν, καὶ διὰ κτιστοῦ ἀσθενοῦς τείχους προστατευόμενος πρὸς βορρᾶν ἀπὸ τὴν μανίαν τῶν κυμάτων, ἅτινα βιαίως, καὶ ὡς λόφοι κινούμενοι, ἐπιφέρονται ὅταν ἰσχυρῶς πνέῃ ἄνεμος ἀπαρκτίας.

Οἱ τοπογραφικοὶ προσδιορισμοὶ τῶν γεωγράφων καὶ συγγραφέων συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς βεβαιώσεως, ὅτι τὰ Χανία κεῖνται παρὰ τὰς θέσεις ὅπου ἦν ἄλλοτε ἡ Κυδωνία, ἀλλὰ τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐρείπια ἢ ἴχνη δὲν ἀνευρίσκει τις, ὡς μ' ἐβεβαίωσαν, εἰς τὰς πέριξ ἐκτάσεις. Ἡ Κυδωνία, κτίσμα τοῦ Μίνωος κατὰ τὸν Διόδωρον, κατὰ τὸν Παυσανίαν ὅμως τῶν Ἀρκάδων, καὶ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον τῶν Σαμίων, εἶχε κληθῆ ἡ μήτηρ τῶν Κρητικῶν πόλεων, καὶ κατῳκεῖτο ἀπὸ τοὺς Κύδωνας, οἵτινες μόνοι μετὰ τῶν Ἐτεοκρήτων ἐκ πάντων τῶν λαῶν τῆς Κρήτης ἠμφισβήτουν τὴν τιμὴν τῆς Κρητικῆς αὐτοχθονίας. Περὶ τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς ἐσχάτης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος ἡ Κυδωνία, μετὰ τὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους αὐτῆς νίκην τοῦ Μετέλλου, κατέστη ἡ πρώτη Ρωμαϊκὴ ἐπαρχία τῆς Κρήτης παραδοθεῖσα εἰς τὸν Ὕπατον ὑπὸ τοῦ Κρητὸς στρατηγοῦ Πανάρη μετὰ τὴν ἧτταν καὶ τὴν φυγὴν τοῦ Λασθένους. Ἐπέρχεται ἡ Ἐνετοκρατία, περὶ τὸν ΙΓ' αἰῶνα (1204). Ἐνετικαὶ ἀποικίαι ἐκπέμπονται ὑπὸ τῆς Μητροπόλεως εἰς τὴν νῆσον λόγῳ τῶν *ἀμέσων* ἐπαναστάσεων τῶν Κρητῶν, νέαι δὲ ἀποικίαι ἐπακολουθοῦσι βραδύτερον. Μία τούτων ἐγκατασταθεῖσα εἰς Χανία περιτειχίζει καὶ οἰονεὶ ἀνοικοδομεῖ τὴν πόλιν, καὶ τὸ περιαδόμενον ἔτι ἔνδοξον ὄνομα τῆς Κυδωνίας ὑπενδίδει ἤδη πρὸ τοῦ νέου ὀνόματος Χανία (Canea.) Ἡ Ἐνετικὴ δημοκρατία ὑπέλαβεν, ὅτι ἐκπέμπουσα ἀποίκους εἰς τὴν νῆσον, θὰ ἠδύνατο καὶ τὸν πληθυσμὸν νὰ ἀλλοιώσῃ, καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Κρήτης, ἐκ τῆς ἐπιμιξίας ταύτης, νὰ καταστήσῃ μᾶλλον φιλοβενετικά, καὶ τὸν ζυγὸν αὐτῆς βαρύτερον νὰ ἐκτείνῃ ἐπὶ τῆς νήσου, βοηθουμένη πρὸς τοῦτο ὑπὸ τῶν ἀποίκων πολιτῶν της. Γνωστὸν εἶναι, ὅτι αἱ τοιαῦται τῆς Ἐνετίας προσδοκίαι διεψεύσθησαν, καὶ ὅτι ἀρχομένου τοῦ 1363 Ἕλληνες Κρῆτες καὶ οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἐνετῶν ἀποίκων, ἀποκηρύξαντες τὴν μητρόπολιν, ἐπανεστάτησαν ὁμοῦ κατὰ τῆς Ἐνετίας, ὑψώσαντες ἀντὶ τῆς σημαίας τοῦ Ἁγίου Μάρκου τὴν σημαίαν τοῦ Ἁγ. Τίτου προστάτου τῆς νήσου Κρήτης, καὶ ἀφοῦ πρότερον οἱ Λατῖνοι Ἐνετοὶ προσῆλθον δημοσίᾳ καὶ πανηγυρικῶς εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Τὸ 1645 ἡ πόλις τῶν Χανίων παρεδόθη εἰς τοὺς Τούρκους. Τὸ 1669, διὰ τῆς πτώσεως καὶ τῆς συνθήκης τοῦ Χάνδακος, παρεδόθη πᾶσα ἡ νῆσος τοῖς Ὀθωμανοῖς ἐπελθούσης ἁπλῶς ἐν τῇ δεσποτείᾳ ὑποκαταστάσεως, οὐδεμίαν ἐπενεγκούσης ἐπὶ τὸ βέλτιον τροπὴν ἐπὶ τῆς τύχης τῶν Χριστιανῶν. Τῶν Ἐνετῶν οἱ κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Θρησκείας καὶ τῶν Ἑλλήνων προπηλακισμοί, ἡ βαρεῖα δουλεία, αἱ εἰς τὴν παραμικροτέραν ἔνδειξιν τῆς δυσαρεσκείας τοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ἐνσκήπτουσαι αὐστηρότητες, ὁ βραδὺς διὰ τῶν βασανιστηρίων θάνατος, εἰς ὃν ὑπέβαλον πᾶσαν φιλελεύθερον καρδίαν, ἡ ἐπὶ δεκαετηρίδας ὅλας ἀπαγόρευσις τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς σπορᾶς ἀγρῶν ἀνηκόντων εἰς διαμερίσματα δράξαντα τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Ἐνετίας, ποικίλαι ἄλλαι ἠθικαὶ καὶ ὑλικαὶ ἐκβιάσεις καὶ ὕβρεις, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸ μῖσος ὅπερ ἔφλεγε κατὰ τῶν δεσποτῶν τὰς ψυχὰς τῶν δουλευόντων, εἶχον συντελέσει εἰς τὴν βλάστησιν αἰσθήματός τινος ἀποκρυσταλλωθέντος ἂν οὐχὶ εἰς σύμπραξιν τινὰ Ἑλλήνων καὶ Ὀθωμανῶν κατὰ τῶν Ἐνετῶν, καὶ τῆς καταλύσεως τῆς δεσποτείας των, εἰς εἶδός τι ἀπαθείας ὅμως μεθ' ἧς ἐθεώρησαν οἱ Ἕλληνες Κρῆτες τὴν ἀλλαγὴν τοῦ καθεστῶτος ἐν τῇ πατρίδι των. Διατί νὰ ἀμυνθῶσιν ὑπὲρ τῶν Ἐνετῶν; Διατί νὰ προμαχήσωσιν ὑπὲρ τῶν Τούρκων; Ἐὰν ὑπῆρχεν Ἑλλὰς συνεστηκυῖα εἰς ἔθνος ἐλεύθερον, ἐγνώριζον οἱ Κρῆτες ὑπὲρ τίνος νὰ χύσωσι τὸ αἷμα των. Ἐνετοκρατουμένη ὅμως ἢ Τουρκοκρατουμένη ἐστέναζε τότε ἡ Ἑλληνικὴ φυλή, καὶ ὁ ζυγὸς τῆς Ἐνετίας μετὰ τῆς στρεβλώσεως, ἢ ὁ ζυγὸς τῶν Τούρκων μετὰ τοῦ ἀνασκολοπισμοῦ ὑπεφαίνοντο εἰς τὸν Ἑλληνικὸν ὁρίζοντα ὡς συνέπεια, διὰ τὸν ὀρθόδοξον Ἕλληνα, τῆς ἐπικρατήσεως ἐν τῇ διεξαγομένῃ πάλῃ τοῦ λατινισμοῦ κατὰ τοῦ μωαμεθανισμοῦ καὶ τἀνάπαλιν. Ἐὰν μετ' αἰσθήματος ἐνδομύχου εὐαρεσκείας εἶδον οἱ Κρῆτες ταπεινουμένην τὴν ἀγέρωχον ὀφρῦν τῶν Ἐνετῶν

δεσποτῶν των, καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν Λατίνων συντριβομένην ὑπὸ τὰ λακτίσματα τῶν νικητῶν των Ὀθωμανῶν, τοῦτο, ψυχολογικῶς καὶ ἀνθρωπίνως ἐρευνώμενον, ἢ οὐδαμῶς ἢ ὡς ἀμβλὺ κεφάλαιον κατηγορίας διὰ τοὺς Κρῆτας δύναται νὰ θεωρηθῇ. Ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας εἶχον ἐξευτελισθῆ καὶ βασανισθῆ ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν· ἐὰν δὲ τὸ τοσάκις εἰς ἀτυχεῖς ἐπαναστάσεις δαπανηθὲν μένος τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἐτύγχανε τὴν στιγμὴν ἐκείνην δυστυχοῦς καὶ μεγάλης ἱκανοποιήσεως, ἔστω καὶ μὴ ἐκ τῶν χειρῶν αὐτῶν προερχομένης ἀμέσως, τὴν ἐκ τῆς ἱκανοποιήσεως ταύτης εὐχαρίστησιν οὐδείς, τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον ἀναλύων, ἠδύνατο δριμέως νὰ ψέξῃ, οὐδὲ νὰ διασύρῃ ἀπολύτως τὸ αὐτόματον αἴσθημα τῆς ἐκδικήσεως, τὸ κατακλῦσαν τὰς καρδίας τῶν Κρητῶν ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ Μοροζίνου καταλείποντος ἀδόξως τὰς Κρητικὰς ἀκτάς. Τῶν προσκαίρων τούτων αἰσθημάτων τὴν ἀνάβρασιν ἐξήτμισεν ἡ εὐθὺς ἀμέσως ἀναστηλωθεῖσα ἐν Κρήτῃ Ὀθωμανικὴ δεσποτεία. Οὐδὲ μιᾶς κἂν ἡμέρας ἀναψυχὴν ἐπέτυχον οἱ Κρῆτες. Τοὺς Ὀρθοδοξομάχους Λατίνους εἶχον διαδεχθῆ οἱ Χριστιανομάχοι Ὀθωμανοί, καὶ τοὺς περικόμψους πατρικίους τῆς Ἐνετίας οἱ Τοῦρκοι. Ἀπὸ πάντων τῶν σημείων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας συνέρρεῦσαν εἰς τὴν Κρήτην πληθυσμοὶ ἥκιστα ἀγροτικοί, νομαδικὸν καὶ πολεμικὸν μᾶλλον διανύσαντες βίον, τῶν δὲ γαιῶν ἡ διανομὴ ἐγένετο κατὰ τὴν νομολογίαν τοῦ Αἰσωπίου μύθου τοῦ λέοντος. Οἱ πολιορκηταὶ τοῦ Χάνδακος, πάντα χαλινὸν ἀποπτύσαντες, καὶ οἱ ἄλλοι Ὀθωμανοὶ ἔποικοι, οἱ πανταχόθεν εἰσρεύσαντες εἰς τὴν νῆσον ἔκριναν πρακτικώτερον οὐ μόνον νὰ ἰδιοποιηθῶσι τὰς παραγωγικωτέρας τῆς νήσου γαίας, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξαναγκάζωσιν εἰς τὴν δωρεὰν καλλιέργειαν τοὺς Χριστιανούς, οὐδὲν εἰσφέροντες αὐτοί, τὰ πάντα ὅμως καρπούμενοι. Τῶν Κρητῶν ἡ μοῖρα ἦτο ἀμέτρως ἀξιοθρήνητος. Ἐν τῇ πατρῴᾳ θρησκείᾳ ἀνεζήτησαν καὶ ἀνεῦρον οἱ Χριστιανοὶ τῆς ἀλγούσης ψυχῆς παραμυθίαν, ὁσάκις δὲ τῆς πίστεως τὸ αἴσθημα, ἀλλοιούμενον ἢ ἀμβλυνόμενον ἐκ τῶν δεινοπαθημάτων, ἐξέτρεπεν αὐτοὺς εἰς παραλογισμούς ἐπήρχετο ἔγκαιρος πνευματικὴ ἐπικουρία τοῦ Ὀρθοδόξου κλήρου κρατύνουσα τὸν λαὸν εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων, καὶ γλυκαίνουσα τῆς δουλείας τὴν ἀφόρητον πικρίαν. Ἀνοικτίρμονες ὅλως ἐπεδείχθησαν οἱ Τοῦρκοι ἐν τῇ διοικήσει, καὶ ταῖς ἄλλαις πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς σχέσεσι. Ἐν θλίψεσι διέρρεον οἱ χρόνοι τῆς δουλείας. Τῶν ἐνιαυτῶν ἡ πάροδος ἀντὶ νὰ πραΰνῃ τὴν σκληρότητα τῶν κατακτητῶν, ἐπηύξανε τοὐναντίον αὐτήν, καὶ παρὰ τὴν τυραννίαν τῆς καθεστηκυίας ἀρχῆς νέαι τυραννίας παραφυάδες ἐβλάστανον, ὑπὸ Γενιτσάρων, καὶ ἄλλων βέηδων ἰσχυρῶν ἐκπροσωπούμεναι.

Τὰ θλιβερὰ τῶν χρόνων ἐκείνων χρονικὰ περιέσωσαν ἀπειρίαν δυστυχῶν καὶ τρομερῶν διὰ τοὺς χριστιανοὺς ἐπεισοδίων. Αὐτὴ ἡ ἀνεπίδεικτος ἐκκλησιαστικὴ λειτουργία, ἡ ἄνευ κωδώνων, ἄνευ θορύβου, πενθίμως, ἐντρόμως, σιωπηλῶς, ἐν τελείᾳ προγραφῇ τελουμένη εἰς τὰ βάθη ἀποκέντρου συνοικίας, ἀδύνατον ἦτο νὰ ψαλῇ χωρὶς ὁ Γενίτσαρος νὰ εἰσπηδήσῃ ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας, καὶ νὰ συνάξῃ φιλοδώρημά τι οἱονδήποτε παρὰ τῶν προσερχομένων νὰ ἐκκλησιασθῶσι Χριστιανῶν. Δουλεύοντες εἰς τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν οἱ Χριστιανοὶ ἐδούλευον καὶ εἰς τοὺς κατὰ τόπους δεσποτίσκους. Ἐντείνοντες οἱ τυραννίσκοι ἐκεῖνοι τὰς αὐθαιρεσίας αὐτῶν καθίστων οὐ μόνον ἀβίωτον τὸν βίον Χριστιανῶν, ἀλλὰ καὶ ἀληθὲς σωματικὸν βασανιστήριον.

Δύο γεγονότα ἀντιθέτου φύσεως, εὐγενὲς τὸ ἕν, δυστυχὲς τὸ ἕτερον, ἐσημειώθησαν τότε ἐν Κρήτῃ. Τῆς ἀνάγκης ὑπῆρξαν ἀμφότερα προϊόντα, ἐὰν ὅμως καὶ ἡ μᾶλλον ἀδυσώπητος τῶν ἀναγκῶν ἠδύνατο νὰ δικαιολογήσῃ πάντοτε τὰς ἀνθρωπίνους ἀποφάσεις, θὰ ἠδύνατο ἴσως τότε νὰ δικαιολογηθῇ ἀσθενῶς τὸ ἕτερον δυστυχέστατον φαινόμενον. Τὸ πρῶτον τῶν γεγονότων εἶναι ἡ μόρφωσις μικρῶν ἐνόπλων ὁμάδων ἐκ Χριστιανῶν Κρητῶν ἀποτελουμένων, αἵτινες, πλανώμεναι εἰς τὰ ὄρη τῆς Κρήτης, συνετήρουν τὴν ἔνοπλον κατὰ τῆς τυραννίας διαμαρτύρησιν, ἐνέπνεον θάρρος καὶ καρτερίαν εἰς τοὺς χριστιανούς, καὶ ἐπήρχοντο τιμωροὶ κατὰ τῶν Τούρκων οὓς καὶ προσέβαλον περιοδικῶς. Ἦτο ὑποτύπωσις καὶ συνέχειά τις, ἐν μικρογραφίᾳ, τῆς διαμαρτυρήσεως τοῦ Κατσαντώνη, τοῦ Βλαχάβα καὶ τῶν λοιπῶν ἁρματωλῶν τῆς Στερεᾶς, ὑπὸ τὰς αὐτὰς συνθήκας τελουμένη, ἀλλ' οὐχὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἔκτασιν καὶ τὰ αὐτὰ αἱματηρὰ ἐπεισόδια καὶ ἐξαγόμενα. Οὐχὶ ἅπαξ τὰ ἔνοπλα ταῦτα σώματα, ἐγκαίρως εἰδοποιηθέντα ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν των Χριστιανῶν, κατῆλθον ἐκ τῶν ὀρέων καὶ ἀνέκοψαν τὰς ἑτοίμους κατὰ τῶν Χριστιανικῶν χωρίων ἐφόδους τῶν Γενιτσάρων, καὶ τῶν ἄλλων μωαμεθανῶν ἀρχοντίσκων. Ὁσάκις δεινὴ ὕβρις, ὑπὸ ἰδιαιτέρας περιστάσεις ἐπιτελεσθεῖσα, συνετάρασσεν ἰσχυρότερον τὴν οὐδέποτε ἐθισθεῖσαν εἰς τὸ ὄνειδος Ἑλληνικὴν καρδίαν ὁ μεμονωμένως πλανώμενος ἀδούλωτος ἁρματωλός, ἢ οἱ κ*ε*φ*ε*ῖ*ται* τῶν Κρητικῶν ὀρέων ἀνελάμβανον νὰ ἐκδικήσωσι τὸ θῦμα, καὶ διὰ πράξεων φονικῶν ἐλάμβανον ἐμπρέποντα ἀντίποινα τοῦ ἠθικοῦ ἢ σωματικοῦ θανάτου, ὃν ἡ ἀκολασία τῶν Τούρκων εἶχεν ἐξακοντίσῃ κατὰ τῶν ἀπροστατεύτων Χριστιανῶν.

Τὸ δεύτερον τῶν φαινομένων εἶναι αἱ ἐξομοσίαι τῶν Χριστιανῶν. Τὸ ἀξιοδάκρυτον γεγονὸς

αἰτίαν εἶχε τὴν ἐκ τῶν διωγμῶν πλήρη ἀποκαρτέρησιν. Δὲν ἦτο καταδίωξις ἁπλῆ ἡ κατὰ τῶν Χριστιανῶν τελουμένη ὑπὸ τῶν Τούρκων· ἦτο συστηματοποιημένος σύντονος καὶ ἐπίμονος διωγμός, σκοπῶν τὸν πλήρη τῶν Χριστιανῶν σωματικὸν καὶ ὑλικὸν ὄλεθρον. Ἐπὶ τῇ ἁπλουστέρᾳ προφάσει οἱ Γενίτσαροι ἀνέσπων τὰς μαχαίρας, καὶ εἰ μὲν ἔσωζε διὰ ταχείας φυγῆς τὴν ζωὴν ὁ Χριστιανός, ἔβλεπεν ὅμως φθειρομένην τὴν ἰδίαν περιουσίαν, αὐτὸς δὲ προσωπικῶς κηρυσσόμενος ἐχθρὸς τοῦ καθεστῶτος δὲν ἐτόλμα νὰ ἐμφανισθῇ πλέον ἐντὸς τῆς κοινωνίας. Ἀντιθέτως ἐχώρουν τὰ πράγματα ὡς πρὸς τοὺς στέργοντας ἢ τοὺς καταναγκαζομένους νὰ ἀπομόσωσι. Οἱ τοιοῦτοι ἐθεωροῦντο ἐκλεκτοὶ ἐν τοῖς ἐκλεκτοῖς· περιεβάλλοντο δι' ἐξαιρετικῶν προνομιῶν, ἔβλεπο ἀκόπως αὐξάνουσαν τὴν περιουσίαν των, παρὰ πᾶσαν δὲ τὴν ἔμφυτον ἀπέχθειαν ἦν, ὡς πρῴην Χριστιανοί, ἐνέπνεον εἰς τοὺς γνησίους μουσουλμάνους, ἀνεκηρύσσοντο οὐχ ἧττον ἴσοι πρὸς αὐτοὺς καὶ ὡς τοιοῦτοι ἐλογίζοντο ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῶν ἀστικῶν καὶ τῶν ἄλλων σχέσεων. Εἰς τὴν ἀψευδῆ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν παράδοσιν ὀφείλομεν εἰδήσεις τινὰς τῶν ἐξωμοσιῶν, τῶν ἐγκαίρως ἀνασταλεισῶν εὐτυχῶς. Φρίσσει ὁ ἀκροατὴς εἰς τὴν ἀφήγησιν τῶν σκηνῶν ἐκείνων, ὅτε τὸ ἔμφυτον τῆς αὐτοσυντηρήσεως ἐπάλαιε κατὰ τῶν προσφιλεστάτων καὶ ἱερωτάτων αἰσθημάτων τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τῶν ἁγίων ὑποθηκῶν τοῦ Χριστιανικοῦ Ἑλληνισμοῦ. Πάσχει ὀδυνηρῶς εἰς τὴν ἀνάμνησιν, ὅτι ἀδυνατοῦντα νὰ ὑπομείνωσι τὸν ἀδυσώπητον τῶν Τούρκων διωγμὸν ἄτομα τινὰ ἀπεφάσισαν νὰ ἐξομόσωσιν, ἐπὶ τῇ ὑστεροβουλίᾳ νὰ τηρήσωσιν ἐν τῷ κρυπτῷ τὸ πάτριον δόγμα. Τραγικὴ ἦτο τῆς ἐξωμοσίας ἡ στιγμή. Καταβεβλημένοι ἐκ τῶν καταδιώξεων καὶ ἐκ τῶν ἐλέγχων, σπαρασσόντων προκαταβολικῶς τοὺς ἀρνησιθρήσκους, εἰσώρμων εἰς τὰς ἐκκλησίας οἱ μέλλοντες νὰ ἀπομώσωσι, καὶ πρηνεῖς πρὸ τῶν ἁγίων εἰκόνων ἐζήτουν, ὀδυρώμενοι, συγγνώμην, καὶ ὑπέσχοντο σιωπηλῶς νὰ λατρεύωσιν εἰς τὸ ἄδυτον τοῦ οἴκου τὸν θεὸν τῶν πατέρων των. Βεβαίως οὐδεὶς ἀμνηστεύει τὸν ἀρνησίθρησκον. Ἀφοῦ ὅμως δὲν ἠδύνατο νὰ καταστῇ ἁρματωλός, δὲν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ αὐτοχειριασθῇ, οὔτε τὴν καρτερίαν νὰ ὑπομείνῃ γενναιοψύχως τοῦ Τούρκου τὸν διωγμόν, ὁ Χριστιανὸς ἐκεῖνος ἐνόμιζεν ἴσως ὅτι ἀμβλύνει τὸ ὄνειδος καὶ τὴν ἐνοχὴν, ἐὰν ἐδέχετο κατ' ἐπίφασιν τὸ δόγμα τοῦ ἰσλαμισμοῦ, ὅπως σωθῇ σωματικῶς, διέμενεν ὅμως χριστιανὸς κατὰ βάθος, εἰς τὸν ἀπώτατον μυχὸν τῆς οἰκίας τηρῶν τῆς Παναγίας εἰκονισμάτιον, καὶ πρὸ τῆς εἰκόνος τοῦ Ἰησοῦ ἀνάπτων εὐλαβῶς ἑκάστην νύκτα τῆς παρακλήσεως καὶ τῆς ἐπικαλουμένης συγγνώμης τὴν κανδήλαν. Δὲν ἦτο βεβαίως συγγνωστὸς ὁ ἀρνησίθρησκος, ἀλλ' ἦτο ἐξίσου δυστυχὴς ὅσον καὶ ἔνοχος. Ἐὰν ἡ καρδία ἀπομνύει, ἐὰν αὐτὴ ἀποβαίνει ἀρνησίθρησκος, ὁ χριστιανὸς ἐκεῖνος, ὁ ἀπαρνούμενος δημοσίᾳ τὸν Χριστὸν ἐνόμιζεν ὅτι δὲν ἦτο καὶ τοῦ Χριστοῦ ἀρνητής, καθόσον, ἐὰν τὸ στόμα του ἐψέλλιζεν ἄρνησιν τοπικήν, ἡ καρδία του ὅμως ἐνέμενε πιστή, καὶ ἀλγοῦσα ἐθρήνει ἐν τῇ σιωπῇ τῆς νυκτός, καὶ ἐλάτρευε τὴν Τριάδα. Ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ὑπῆρξαν ἐν Κρήτῃ οἰκογένειαι ὀθωμανικαὶ δημοσίᾳ ἀλλὰ χριστιανικαὶ ἐν τῷ κρυπτῷ.

Ἀπὸ τὸ τηρούμενον χριστιανικὸν ἐπίθετον, πλειότερον ὅμως ἀπὸ τὸν τύπον καὶ ἀπὸ τὴν ἔκφρασιν τῆς φυλῆς κατανοεῖ τις σήμερον καὶ βλέπει Τούρκους κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν καταγομένους ἐξ Ἑλλήνων χριστιανῶν, ἐκβιασθέντων νὰ ἀπομόσωσι. Ὁ χρόνος δὲν ἠλλοίωσε τὸ Ἑλληνικὸν αἷμα τῶν φλεβῶν των. Ἐπὶ τοῦ βλέμματος τοῦ ἀπογόνου τοῦ ἀρνησιθρήσκου χριστιανοῦ διακρίνει τις ἔτι τὴν Ἑλληνικὴν ὀξύτητα, καὶ εἰς τὸ ἀνήσυχον τοῦ ὀφθαλμοῦ, εἰς τὸ γοργὸν τῶν κινήσεων, εἰς τοῦ μετώπου τὴν ἔκφρασιν, εἰς τοῦ χείλους τὴν διαστολήν, εἰς τὸ ὅλον τοῦ παραστήματος ἀναγνωρίζει τὸν Ἕλληνα, ὃν βεβαίως δὲν μετέβαλεν ἡ διατύπωσις τοῦ νέου θρησκεύματος, καὶ ἡ εὐχὴ τοῦ Ἰμάμη. Μικρὸν μετὰ τὰ κρούσματα ἐκεῖνα τῆς ἐξωμοσίας τῶν Χριστιανῶν, ἐλάλησεν ἡ μετάνοια, καὶ ἀδούλωτον ἐξύπνησεν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἐξωμότου τῆς Θρησκείας καὶ τῆς Πατρίδος τὸ σεμνότατον καὶ ἅγιον φίλτρον. Εἴτε ἐντελῶς ἐξισλαμισθέντες, εἴτε χριστιανοὶ ἐν τῷ κρυπτῷ, ἔπασχον οὐχ ἧττον εἰς τῶν τέως ὁμοδόξων τὴν περιφρόνησιν, καὶ πλειότερον τῆς ὀργῆς τῶν Τούρκων ἐφοβήθησαν τὴν ἀρὰν τῶν Χριστιανῶν. Κρούσματα ἐξωμοσίας, ἢ μᾶλλον ἐπανόδου εἰς τὸ πάτριον θρήσκευμα, παρετηρήθησαν τότε εἰς τὰς ἀραιοτάτας τάξεις τῶν ἀποδεχθέντων τὸ Ἰσλὰμ Χριστιανῶν. Ἡ πρὸς τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸ χριστιανικὸν θρήσκευμα ὁρμὴ δὲν διέλαθε τοὺς Τούρκους, ὅπως προληφθῇ δὲ ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὴν Χριστιανικὴν ποίμνην τῶν ἀποπλανηθέντων προβάτων ἡ Ὀθωμανικὴ κυβέρνησις προῆλθεν εἰς δρακόντεια μέτρα, τὸ ἐπιεικέστερον τῶν ὁποίων ἦν ἡ διαρκὴς ὑπερορία καταγιγνωσκομένη κατὰ τοῦ ἐπανελθόντος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν χριστιανοῦ. Ἤδη δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Κρήτῃ Ὀθωμανοὶ ἐν τῷ φανερῷ, Χριστιανοὶ ὅμως ἐν τῷ κρυπτῷ. Ὑπάρχουσιν οἱ πρεσβεύοντες τὸ Ὀθωμανικὸν θρήσκευμα, ἀλλ' Ἕλληνες τὸ γένος, καὶ οἱ πρόπαπποι τῶν ὁποίων ἦσαν Χριστιανοὶ Ἕλληνες, ἐξομόσαντες ὅπως διώσωσιν ἀνετώτερον σωζόμενοι ἀπὸ τὰς ἕνεκα τοῦ θρησκεύματός των καταδιώξεις τῶν Τούρκων. Ἡ τήρησις τῆς διττῆς λατρείας, μετὰ τὴν ἀποκάλυψιν ἰδίως τοῦ ἐπινοήματος, τὴν μείζονα τῶν Τούρκων ὀργήν,

καὶ τὴν ἀσκουμένην ἄγρυπνον ἀστυνομίαν δὲν ἦτο ἐφεξῆς εὐχερὴς καὶ ἀκίνδυνος. Ἐκ τῶν οἰκογενειῶν τῶν λατρευουσῶν ἐν παραβύστῳ τὸν Χριστὸν τινὲς μὲν ἐξέλιπον ὁλοτελῶς, ἄλλαι δὲ ἔλαβον κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 τὰ ὅπλα μετὰ τῶν Χριστιανῶν ἀδελφῶν των, καὶ ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ τότε ἔβλεπέ τις τὸν Χουσεὶν ἢ τὸν Μεχμὲτ ἀναλαμβάνοντα τὸ μυστικὸν αὐτοῦ ὄνομα καὶ ἀποκαλούμενον Χρῆστον ἢ Δημήτριον, καὶ πολεμοῦντα μετὰ τῶν Χριστιανῶν κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν. Ὀλίγοι τινὲς ἐναπομείναντες ἐξέπνευσαν ὑπὸ τὴν σπάθην ἢ ἐπὶ τῆς ἀγχόνης. Δὲν εἶναι ἀπίθανον εἰς εὐτυχεστέρας ἡμέρας νὰ παρακολουθήσῃ καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ὀρθόδοξον Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν τῶν υἱῶν της τούτων, οἵτινες, καίτοι φανατικώτατοι μωαμεθανοὶ, καίτοι ἐχθίστως πρὸς τοὺς συμπολίτας των χριστιανοὺς διακείμενοι, δὲν ἀγνοοῦσιν ὅμως ὅτι κατάγονται ἐξ Ἑλλήνων Χριστιανῶν, καὶ ὅτι οἱ πάπποι αὐτῶν ἐλάτρευσαν τὸν αὐτὸν μετὰ τῶν Ἑλλήνων θεόν, αὐτοὶ δὲ εἰσέτι, καὶ παρὰ πάσας τὰς ἀπολούσεις τοῦ νέου θρησκεύματός των φέρουσι τὸ μῦρον τοῦ Χριστιανικοῦ τῆς οἰκογενείας των χρίσματος.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΠΑΓΑΝΕΛΗΣ

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΤΖΙΑΦΙΑ

Διήγημα Γεωργίας Ἕλλιοτ.

Μετάφρασις Ἀριστοτέλους Π. Κουρτίδου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον)

Ὅτε αἱ κυρίαι μετέβησαν εἰς τὴν αἴθουσαν, ἡ λαίδη Ἔσχερ ἤρξατο ἀναπτύσσουσα εἰς τὴν λαίδην Σέβερελ τὰς σκέψεις αὐτῆς περὶ τῆς συνηθείας τοῦ ἐνταφιάζειν τοὺς ἀνθρώπους ἐν ἐρεῷ περιβλήματι.

— Βέβαια πρέπει νὰ φορῶμεν μάλλινον ἔνδυμα ἀφ' οὗ εἶνε ἡ συνήθεια· ἀλλ' αὐτὸ δὲν ἐμποδίζει κανένα νὰ φορῇ ὑποκάτω λινόν· ἐγὼ τὸ ἔλεγα πάντοτε· ὅταν ἀποθάνῃ ὁ σὶρ Τζών, θὰ τὸν ἐνταφιάσω μὲ τὸ ὑποκάμισόν του· καὶ τὸ ἔκαμα. Σᾶς συμβουλεύω νὰ κάμετε καὶ σεῖς τὸ ἴδιον εἰς τὸν σὶρ Χριστοφόρον. Ἦτο ὑψηλὸς καὶ παχὺς ὁ σὶρ Τζὼν καὶ εἶχε τὴν μύτην τῆς Βεατρίκης.

Ἡ μὶς Ἔσχερ, κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, εἶχε καθίσῃ παρὰ τὴν Αἰκατερίναν, καὶ διὰ τῆς φιλομειδοῦς ἐκείνης προσηγορίας δι' ἧς ἐφαίνετο λέγουσα: «Δὲν εἶμαι διόλου ὑπερήφανος, ἂν καὶ δύνασθε νὰ τὸ νομίζετε»:

— Ὁ Ἀντώνιος, εἶπε, μοὶ λέγει ὅτι τραγουδεῖτε θαυμάσια· ἐλπίζω ὅτι θὰ σᾶς ἀκούσωμεν ἀπόψε.

— Εὐχαρίστως ἀπήντησεν ἡ Αἰκατερίνα· τραγουδῶ πάντοτε ὁσάκις μοῦ ζητήσουν.

— Σᾶς ζηλεύω διότι ἔχετε τόσον εὐχάριστον δῶρον. Φαντασθῆτε, ἐγὼ δὲν ἔχω διόλου αὐτί· δὲν ἠμπορῶ νὰ μάθω τὸν παραμικρὸν σκοπόν· καὶ ἀγαπῶ τόσον τὴν μουσικήν! Δὲν εἶνε δυςτύχημα; Ἀλλὰ θ' ἀκούω πολλὴν μουσικὴν ἐδῶ ἐφ' ὅσον διαμείνω. Ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου λέγει ὅτι τραγουδεῖτε κάθε βράδυ.

— Ἐγὼ ἐνόμιζα ὅτι δὲν θὰ ἀγαπᾶτε τὴν μουσικὴν ἀφ' οὗ δὲν ἔχετε αὐτί, εἶπεν ἁπλῶς ἡ Αἰκατερίνα.

— Σᾶς βεβαιῶ ὅτι τὴν ἀγαπῶ περιπαθῶς, καὶ ὁ Ἀντώνιος τὴν ἀγαπᾷ πολύ· θὰ ἦτο τόσον ὡραῖον νὰ παίζω καὶ νὰ τραγουδῶ δι' αὐτόν, ἂν καὶ λέγῃ ὅτι προτιμᾷ νὰ μὴν τραγουδῶ, διότι αὐτὸ δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴν ἰδέαν τὴν ὁποίαν ἐσχημάτισε περὶ ἐμοῦ. Ποῖον εἶδος μουσικῆς προτιμᾶτε;

— Δὲν εἰξεύρω. Ἀγαπῶ πᾶσαν ὡραίαν μουσικήν.

— Ἀγαπᾶτε ἐπίσης καὶ τὴν ἱππασίαν ὅσον καὶ τὴν μουσικήν;

— Ὄχι· δὲν ἱππεύω ποτέ. Μοὶ φαίνεται ὅτι θὰ τρομάξω πολὺ ἐπάνω εἰς τὸν ἵππον.

— Ὦ, ὄχι, δὲν θὰ τρομάξετε διόλου, κατόπιν ἀπ' ὀλίγην ἄσκησιν. Ἐγὼ ποτέ μου δὲν ἐφοβήθην. Νομίζω ὅτι ὁ Ἀντώνιος φοβεῖται περισσότερον δι' ἐμὲ παρὰ ἐγὼ ἡ ἰδία· καὶ ἀφ' ὅτου ἵππευσα μαζί του ἠναγκάσθην νὰ γίνω προσεκτικωτέρα διότι ἀνησυχεῖ πολὺ δι' ἐμέ.

Ἡ Αἰκατερίνα δὲν ἀπήντησε, ἀλλὰ διενοήθη:

— Πῶς ἤθελα νὰ μὲ ἀφήσῃ ἥσυχον! Δὲν κάμνει ἄλλο παρὰ νὰ μοῦ ἐκθειάζῃ τὸν ἑαυτόν της καὶ νὰ ὁμιλῇ διὰ τὸν Ἀντώνιον!

Ἡ μὶς Ἔσχερ διενοεῖτο ταὐτοχρόνως:

— Αὐτὴ ἡ μὶς Σάρτη μοῦ φαίνεται ἐντελῶς ἠλίθιον πλάσμα. Αὐτοὶ οἱ μουσικοὶ εἶνε κάποτε ἠλίθιοι. Ἀλλὰ εἶνε περισσότερον νόστιμη ἀφ' ὅ,τι ἐπερίμενα. Ὁ Ἀντώνιος ἔλεγεν ὅτι δὲν ἦτο εὔμορφη.

Εὐτυχῶς κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ λαίδη Ἔσχερ προσείλκυσε τὴν προσοχὴν τῆς θυγατρός της ἐπὶ τῶν κεντημένων προσκεφαλαίων, ἡ δὲ μὶς Ἔσχερ πλησιάσασα εἰς τὸν κλισμὸν ἐπελήφθη ἀμέσως τῆς συνδιαλέξεως μετὰ τῆς λαίδης Σέβερελ περὶ κεντημάτων ἐν γένει, ἐνῷ ἡ μήτηρ αὐτῆς βλέπουσα ὅτι ἦτο ὑπεράριθμος ἐκαθέσθη παρὰ τὴν Αἰκατερίναν.

— Ἔμαθα ὅτι τραγουδεῖτε ἐξαίσια, εἶπε προοιμιαζομένη. Ὅλοι οἱ Ἰταλοὶ τραγουδοῦν θαυμάσια. Ἐταξείδευσα εἰς τὴν Ἰταλίαν μὲ τὸν

σὶρ Τζὼν ἀμέσως μετὰ τὸν γάμον μας, καὶ ὑπήγαμεν εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπου οἱ ἄνθρωποι κάμνουν περίπατον μὲ γόνδολας, ὅπως εἰξεύρετε. Δὲν βάζετε σκόνιν εἰς τὰ μαλλιά σας, βλέπω· οὔτε ἡ Βεατρίκη δὲν βάζει, ἂν καὶ πολλοὶ νομίζουν ὅτι ἡ κόμη της θὰ φαίνεται ὡραιοτέρα μὲ σκόνιν. Τί θαυμάσια μαλλιὰ ἔχει, αἴ, μὶς Σάρτη; δὲν συμφωνεῖτε; Ἡ τελευταία μας θαλαμηπόλος τὴν ἐκτένιζε πολὺ ὡραιότερα ἀπ' αὐτὴν ὅπου ἔχομεν τώρα· ἀλλὰ εἰμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε ποτὲ ὅτι ἐφόρει τὰ περιπόδια τῆς Βεατρίκης;

Ἡ Αἰκατερίνα ἐθεώρησε περιττὸν ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην, ἄχρις οὗ ἡ λαίδη Ἔσχερ προσεῖπε:

— Ἦτο δυνατὸν νὰ τὴν κρατήσωμεν; ὡσεὶ ἡ συγκατάνευσις τῆς Τίνας ἦτο ἀπαραίτητος πρὸς ἡσυχίαν τῆς συνειδήσεώς της. Μετὰ ἐλαφρὸν «ὄχι» ἐξηκολούθησε:

— Αἱ θαλαμηπόλοι εἶνε τόσον ὀχληρὰ ὄντα, καὶ δὲν εἰμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε πόσον δύσκολος εἶνε εἰς τὰ ἐνδύματά της ἡ Βεατρίκη. Τῆς λέγω συχνά. Κόρη μου, τὸ τέλειον δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸν κόσμον. Τὸ φόρεμα ποῦ φορεῖ τώρα τῆς πηγαίνει βέβαια πολὺ ὡραῖα, ἀλλὰ τὸ ἐχάλασε καὶ τὸ ἐξανάκαμε δύο φοράς. Εἶνε ὡσὰν τὸν καϋμένον τὸν σὶρ Τζών· ἦτο τόσον δύσκολος εἰς τὰ ἐνδύματά του ὁ σὶρ Τζών! Ἡ λαίδη Σέβερελ εἶνε δύσκολος;

— Ὀλίγον. Ἀλλ' ἔχει τὴν κυρίαν Σὰρπ θαλαμηπόλον εἴκοσι ἔτη τώρα.

— Ἤθελα νὰ διατηρούσαμεν τὴν Γκρίφιν, εἴκοσι ἔτη. Ἀλλὰ φοβοῦμαι ὅτι θ' ἀναγκασθῶμεν νὰ τὴν ἀποχωρισθῶμεν· εἶνε πολὺ ἀδύνατος καὶ ἔχει τόσον πεῖσμα ὥστε ποτὲ δὲν θέλει νὰ πάρῃ τὰ πικρά, τά ὁποῖα τῆς διατάσσω. Καὶ σεῖς ἀδύνατη φαίνεσθε. Σᾶς συνιστῶ νὰ πίνετε χαμομῆλι, τὸ πρωὶ νηστική. Ἡ Βεατρίκη εἶνε τόσον ὑγιής ὥστε δὲν παίρνει ποτὲ ἰατρικά· ἀλλ' ἂν εἶχα εἴκοσι θυγατέρας καὶ ἦσαν καὶ αἱ εἴκοσι ἀδύνατοι θὰ ταῖς ἔδινα χαμομῆλι νὰ πίνουν. Δὲν εἰμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε πόσον δυναμόνει τὸν ὀργανισμόν. Μοῦ ὑπόσχεσθε ὅτι θὰ πίνετε χαμομῆλι;

— Σᾶς εὐχαριστῶ δὲν εἶμαι διόλου ἀσθενής, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνα. Εἶμαι ἐκ φύσεως ὠχρὰ καὶ ἰσχνή.

Ἡ λαίδη Ἔσχερ ἐν τούτοις ἦτο βεβαία ὅτι τὸ χαμαίμηλον θὰ ἐπέφερε σωτηρίαν μεταβολὴν εἰς τὴν ὑγίειαν της. Ἡ Αἰκατερίνα ἔπρεπε νὰ δοκιμάσῃ. Ἐξηκολούθησε δὲ οὕτω μωρῶς κενολογοῦσα ἄχρις οὗ τὸν χείμαρρον τῶν λόγων της κατέστειλεν ἡ εἴσοδος τῶν κυρίων· τότε προσεκολλήθη εἰς τὸν σὶρ Χριστοφόρον, ὅστις κατ' ἰδίαν ἀνωμολόγησεν, ὅτι ὑπὸ ποιητικὴν ἔποψιν προτιμότερον ἦτο νὰ μὴ συναντήσῃ, μετὰ πάροδον τεσσαράκοντα ἐτῶν, τὸ ἀντικείμενον τοῦ πρώτου ἔρωτός του.

Ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου ἐκάθισε, φυσικῶς, παρὰ τὴν θείαν του καὶ τὴν μὶς Ἔσχερ, ὁδὲ Τζίλφιλ βλέπων τὴν Αἰκατερίναν μόνην καὶ σιγηλήν, προσεπάθησε νὰ περισπάσῃ τὸ πνεῦμά της διηγηθεὶς ὅτι φίλος τού τις ἔθραυσε τὸν βραχίονά του καὶ ἐθανάτωσεν ἐκ τοῦ δρόμου τὸν ἵππον του τὴν πρωΐαν ἐκείνην. Δὲν ἐφαίνετο ἐννοῶν ὅτι αὐτὴ δὲν προσεῖχε καὶ ὅτι παρετήρει εἰς τὸ ἄλλο τῆς αἰθούσης ἄκρον. Μία τῶν βασάνων τῆς ζηλοτυπίας εἶνε ὅτι δὲν δύναται ν' ἀποστρέψῃ τὸ βλέμμα ἀπὸ τοῦ ἐξεγείροντος αὐτήν.

Μετ' ὀλίγον ἕκαστος ᾐσθάνθη τὴν ἀνάγκην ν' ἀναπαυθῇ ἐκ τῆς φλυαρίας, πρὸ πάντων δὲ ὁ σὶρ Χριστοφόρος.

— Τίνα, εἶπε, δὲν θὰ ἔχωμεν ἀπόψε ὀλίγην μουσικὴν πρὶν καθίσωμεν εἰς τὰ χαρτιά; Παίζετε χαρτιά, πιστεύω; εἶπε στραφεὶς πρὸς τὴν λαίδην Ἔσχερ.

— Ὤ, ναί, ὁ καϋμένος ὁ σὶρ Τζὼν κάθε βράδυ ἤθελε τὸ *οὔιστ* του.

Ἡ Αἰκατερίνα ἐκάθισε παρὰ τὸ κλειδοκύμβαλον, μόλις δὲ ἀρχίσασα νὰ ᾄδῃ παρετήρησε μετ' ἀγαλλιάσεως ὅτι ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου προὐχώρησε καὶ ἀνέλαβε τὴν ἄλλοτε θέσιν αὐτοῦ. Τοῦτο μετέδωκε νέαν δύναμιν εἰς τὴν φωνήν της, ὅτε δὲ εἶδεν ὅτι καὶ ἡ μὶς Ἔσχερ παρηκολούθησεν αὐτὸν ἀμέσως προσποιουμένη θερμὸν θαυμασμόν, ἐνῷ κατὰ βάθος μετρίαν ᾐσθάνετο ἀπόλαυσιν, τὸ συναίσθημα τῆς ὑπεροχῆς της κατέστησε τὸ ἐπιμελῶδημα αὐτῆς ἔτι περιπαθέστερον καὶ γλυκύτερον.

— Ἡ φωνή σας σήμερον εἶνε ἔκτακτος, Αἰκατερίνα, εἶπεν ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου, ἅμα περατωθέντος τοῦ ᾄσματος. Δὲν ὁμοιάζει καθόλου μὲ τοὺς ἀδυνάτους καὶ ἀναιμικοὺς τόνους, τῆς μὶς Χάϊμπερτ, μὲ τοὺς ὁποίους εὐχαριστούμεθα εἰς Φαρλάϊγ· δὲν εἶσθε σύμφωνος, Βεατρίκη;

— Βεβαίως. Ὦ σᾶς ζηλεύω πολύ, μὶς Σάρτη. Ἠμπορῶ νὰ σᾶς ὀνομάζω κ' ἐγὼ Αἰκατερίναν; Τόσον συχνὰ ὁ Ἀντώνιος μοὶ ἔκαμνε λόγον διὰ σᾶς ὥστε μοὶ φαίνεται ὅτι σᾶς γνωρίζω καθ' ὁλοκληρίαν. Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς λέγω Αἰκατερίναν;

— Ὤ, ναί· ἐδῶ ὅλοι Αἰκατερίναν μὲ ὀνομάζουν ἐκτὸς ὅταν μὲ λέγουν Τίναν.

— Ἔλα, ἔλα, τραγούδησέ μας πάλιν, τραγούδησέ μας, μαϊμουδίτσα, ἀνέκραξεν ὁ σὶρ Χριστοφόρος ἐκ τοῦ ἄλλου ἄκρου τῆς αἰθούσης. Δὲν χορταίνομεν νὰ σὲ ἀκούωμεν!

Ἡ Αἰκατερίνα ἀσμένως ὑπήκουσεν· διότι ᾄδουσα ἦτο ἡ βασίλισσα τῆς αἰθούσης, τῆς μὶς Ἔσχερ ὑποβιβαζομένης εἰς δευτερεῦον πρόσωπον προσποιούμενον θαυμασμόν. Φεῦ! ἰδοὺ

τὸ ἔργον τῆς ζηλοτυπίας ἐπὶ τῆς νεαρᾶς ἐκείνης ψυχῆς! Ἡ Αἰκατερίνα, ἥτις διῆλθε τὸν βίον αὐτῆς ᾄδουσα ἀσκόπως ὡς πτηνόν, στεγαζομένη μετ' ἐμπιστοσύνης ὑπὸ τὰς προστατευτικὰς πτέρυγας, ἡ δὲ καρδία της ὑπεταράττετο μόλις ὑπὸ αἰσθήματός τινος στοργῆς ἢ φόβου εὐχερῶς καταστελλομένου, ἤρξατο αἰσθανομένη τοὺς τρομεροὺς παλμοὺς τοῦ θριάμβου καὶ τοῦ μίσους.

Μετὰ τὸ ᾆσμα ὁ σὶρ Χριστοφόρος καὶ ἡ λαίδη Ἔσχερ ἔπαιξαν *οὔιστ* μετὰ τῆς λαίδης Σέβερελ καὶ τοῦ Τζίλφιλ, ἡ δὲ Αἰκατερίνα ἐκάθισε παρὰ τὸν βαρόνον, ὡς διὰ νὰ παρακολουθήσῃ δῆθεν τὸ παιγνίδιον καὶ μὴ παρενοχλήσῃ τὸ ἐρωτόληπτον ζεῦγος.

Κατ' ἀρχὰς ἠυφράνθη ἐπὶ τῷ θριάμβῳ της, καὶ ᾐσθάνθη ἐν ἑαυτῇ τὸ σθένος τῆς ἀλαζονείας· ἀλλὰ ῥίψασα τὸ βλέμμα πρὸς τὴν ἑστίαν, ἔνθα ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου ἐκάθητο παρὰ τὴν μὶς Ἔσχερ, κύπτων πρὸς αὐτὴν μετὰ περιπαθείας, κατελήφθη ὑπὸ ὀδυνηροῦ συναισθήματος. Ἠδυνήθη δὲ νὰ ἴδῃ, καίπερ μὴ ἔχουσα πρὸς αὐτοὺς ἐστραμμένα τὰ ὄμματα, ὅτι ὁ Ἀντώνιος ἔλαβε τὸν βραχίονα τῆς Βεατρίκης διὰ νὰ περιεργασθῇ τὸ ᾠέλλιόν της. Αἱ κεφαλαὶ των ἦσαν ἐγγύτατα ἀλλήλων, οἱ βόστρυχοι τῆς κόμης αὐτῶν συνεμίγνυντο, καὶ ἰδοὺ τώρα ἐπέθετε τὰ χείλη αὐτοῦ ἐπὶ τῆς χειρὸς ἐκείνης.

Ἡ Αἰκατερίνα ᾐσθάνθη φλογερὸν πῦρ ὑποδραμὸν εἰς τὰς παρειάς της. Δὲν ἠδυνήθη νὰ παραμείνῃ ἐπὶ πλέον ἐν τῇ θέσει της. Ἀνηγέρθη, προσεποιήθη ὅτι ἀνεζήτει τι καὶ τέλος ἐξῆλθε τῆς αἰθούσης.

Ὡς δ' ἐξῆλθε λαβοῦσα φῶς, καὶ σπουδῇ βαδίσασα διὰ τῶν διαδρόμων ἀνῆλθεν εἰς τὸν θάλαμόν της, οὗ ἐκλείδωσε τὴν θύραν.

— Ὤ, δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸ ὑποφέρω, δὲν εἰμπορῶ νὰ τὸ ὑποφέρω, ἀνέκραξεν ὑψηλῇ τῇ φωνῇ ἡ δυστυχὴς νεᾶνις, διασταυροῦσα τοὺς δακτύλους καὶ πιέζουσα αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ μετώπου της, ὡσεὶ ἤθελε νὰ τοὺς συντρίψῃ. Καὶ αὐτὸ θὰ διαρκέσῃ ἡμέρας καὶ μῆνας, καὶ ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια μου!

Ἐζήτησε πρᾶγμά τι ὅπως τὸ συντρίψῃ πρὸς κατεύνασιν τῆς ὀργῆς αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς τραπέζης ἔκειτο λεπτότατον λινοῦν μανδήλιον· ἔλαβε καὶ διεσπάραξεν αὐτὸ βαδίζουσα μεγάλοις βήμασι· εἶτα δὲ τὸ συνέθλιψεν ὡς σφαῖραν ἐν τῇ χειρί της.

— Καὶ ὁ Ἀντώνιος οὔτε ἀνησυχεῖ δι' ἐμέ. Ὅλα λοιπὸν τὰ ἐλησμόνησε: πῶς ἔλεγεν ὅτι μὲ ἠγάπα, πῶς ἐλάμβανε τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν χεῖρά του, πῶς ἐπεριπατοῦμεν μαζί, πῶς ἐκάθητο πλησίον μου τὰς ἑσπέρας καὶ μ' ἐκύτταζεν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς; Ὤ! εἶνε σκληρόν, σκληρόν! ἀνέκραξεν ἐκ νέου. Πᾶσαι αἱ παρελθοῦσαι τοῦ ἔρωτος ὧραι ἐπανῆλθον εἰς τὴν μνήμην της. Τὰ δάκρυα ἀνέθορον· ἐγονυπέτησεν ὁρμητικῶς παρὰ τὴν κλίνην της καὶ ὠλόλυζε πικρῶς.

Ἠγνόει πρὸ πόσου καιροῦ εὑρίσκετο ἐκεῖ, ὅτε ἤκουσε τὸν καλοῦντα εἰς τὴν ἑσπερινὴν προσευχὴν κώδωνα, διανοηθεῖσα δ' ὅτι ἡ λαίδη Σέβερελ θὰ στείλῃ ἴσως τινὰ νὰ πληροφορηθῇ περὶ αὐτῆς, ἀνηγέρθη, ἐξεδύθη ἐν σπουδῇ, ὅπως ἀφαιρέσῃ πᾶσαν πιθανότητα καταβάσεως εἰς τὴν αἴθουσαν. Εἶχεν ἤδη λύσῃ τὴν κόμην της, καὶ ἐφόρεσε νυκτικὴν ἐσθῆτα ὅτε ἔκρουσαν τὴν θύραν.

—Μὶς Τίνα, εἶπεν ἡ φωνὴ τῆς κυρίας Σάρπ, ἡ μιλαίδη μ' ἔστειλε νὰ ἐρωτήσω μὴν εἶσθε ἀσθενής.

Ἡ Αἰκατερίνα διήνοιξε τὴν θύραν.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, κυρία Σάρπ, εἶπεν, ἔχω φοβερὸν κεφαλόπονον· σᾶς παρακαλῶ νὰ εἰπῆτε εἰς τὴν μιλαίδην ὅτι ἀφ' ὅτου ἐτραγούδησα δὲν αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτόν μου καλά.

— Χριστὲ καὶ Παναγία! καὶ τότε λοιπὸν διατί δὲν πλαγιάζετε εἰς τὸ κρεββάτι σας ἀλλὰ μένετε αὐτοῦ καὶ τρέμετε; Σταθῆτε νὰ σᾶς δέσω τὰ μαλλιά σας καὶ νὰ σᾶς σκεπάσω καλά.

— Ὄχι σᾶς εὐχαριστῶ θὰ πλαγιάσω ἀμέσως. Καλὴν νύκτα, ἀγαπητή μου κυρία Σὰρπ μὴ μὲ μαλώνετε, θὰ εἶμαι φρόνιμη· θὰ πλαγιάσω.

Ἡ Αἰκατερίνα ᾐσπάσθη τὴν γηραιάν της φίλην· ἀλλ' ἡ κυρία Σὰρπ δὲν ἐπείσθη καὶ ἐπέμεινε νὰ ἴδῃ ἐν τῇ κλίνῃ τὴν Τίναν. Εἶτα δὲ συμπαρέλαβε τὸ φῶς ὅπερ ἐν τούτοις ἡ δυστυχὴς νεᾶνις ἐπεθύμει νὰ διατηρήσῃ ὅπως ἔχῃ αὐτὸ σύντροφον ἐν τῇ θλίψει της.

Ἀδύνατον ἀπέβη εἰς αὐτὴν νὰ διαμείνῃ ἐπὶ μακρὸν κατακεκλιμένη, ἕνεκα τῶν σφοδρῶν τῆς καρδίας της παλμῶν· ἡ μικρὰ ὠχρὰ μορφὴ ἐξῆλθε μετ' ὀλίγον τῆς κλίνης ζητοῦσα ἀνακούφισιν ἐν τῷ συναισθήματι τοῦ ψύχους. Ἐν τῷ δωματίῳ ἔφεγγεν ἱκανῶς· διότι ἡ σελήνη πλησιφαὴς σχεδὸν ἐμεσουράνει ἐν μέσῳ τῶν ὑπὸ τοῦ ἀνέμου διασκεδαννυμένων νεφῶν. Ἡ Αἰκατερίνα ἀνέῳξε τὸ παραπέτασμα τοῦ παραθύρου. καθίσασα δὲ καὶ ἐρείσασα τὸ μέτωπον ἐπὶ τῆς ψυχρᾶς ὑάλου, ἐθεώρει τὴν εὐρεῖαν ἔκτασιν τοῦ ἄλσους καὶ τῶν λειμώνων.

Πόσον θλιβερὸν εἶνε τὸ σεληνόφως ὅταν σφοδρὸς ἄνεμος ταράττῃ καὶ συγκλονῇ τὰ δένδρα διὰ τῆς ἀοράτου πνοῆς του!

Ἡ Αἰκατερίνα βλέπουσα βιαίως κυματίζοντα τὰ χόρτα ὑποφρίσσει ἐκ συμπαθητικοῦ ψύχους, αἱ δὲ παρὰ τὴν λίμνην ἰτέαι κάμπτονται ἀπέλπιδες ὡς αὕτη. Τὸ θέαμα τοῦτο εὐαρεστεῖ αὐτὴν ἕνεκα τῆς θλιβερότητός του· νομίζει δ' ὅτι ἀνευρίσκει οἰκτόν τινα πρὸς αὐ-

τήν· ἡ φύσις δὲν ὡμοίαζε πρὸς τὸν φίλαυτον καὶ ἀναίσθητον λοχαγόν, ὅστις ἐπεδείκνυε τὴν εὐτυχίαν του πρὸ τῆς ὀδύνης της!

Ἐπήρεισεν ἰσχυρῶς τὸ μέτωπον αὐτῆς ἐπὶ τοῦ παραθύρου καὶ τὰ δάκρυά της ἔρρευσαν ἄφθονα. Ηὐχαριστεῖτο δυναμένη νὰ κλαύσῃ, διότι ἡ μανιώδης ὀργὴ ἣν εἶχεν αἰσθανθῇ ἐνῷ ἦσαν ξηροὶ οἱ ὀφθαλμοί της τὴν κατεπτόει.

Ἂν τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο συναίσθημα κατελάμβανεν αὐτὴν ἐνώπιον τῆς λαίδης Σέβερελ θὰ ἠδυνάτει νὰ συγκρατήσῃ αὐτό.

Εἶτα ἀνελογίζετο τὸν σὶρ Χριστοφόρον, ὅστις ἐφάνη τόσον ἀγαθὸς πρὸς αὐτήν, ὅστις ἦτο τόσον εὐτυχὴς ἐκ τοῦ γάμου τοῦ Ἀντωνίου καὶ κατεμέμφετο ἑαυτῆς ὅτι τοιαῦται ἰδέαι διῆλθον τῆς κεφαλῆς της.

— Ὦ! δὲν εἰμπορῶ, δὲν εἰμπορῶ νὰ μὴν τὸ σκέπτωμαι! ἔλεγε χαμηλοφώνως ἐν μέσῳ τῶν ὀλολυγμῶν της. Ὦ, Θεέ μου, λάβε οἶκτον δι' ἐμέ!....

Οὕτω διῆλθεν ἡ Τίνα τὰς μακρὰς τῆς νυκτὸς ὥρας ἄχρις οὗ τέλος ἀπαυδήσασα ὑπέστρεψεν εἰς τὴν κλίνην αὐτῆς καὶ ἀπεκοιμήθη ἐκ κοπώσεως.

Ἐν ᾧ ἡ πτωχὴ ἐκείνη καρδία κατεπιέζετο ὑπὸ καταπληκτικωτάτου βάρους ἡ φύσις ἐξηκολούθει τὴν μεμετρημένην καὶ ἀμείλικτον ἐν τῇ αὐστηρᾷ καὶ ἀμεταβλήτῳ καλλονῇ αὐτῆς πορείαν. Οἱ ἀστέρες ἐξηκολούθουν τὸν αἰώνιον δρόμον των· ὁ ἥλιος εἰς τοὺς ἀντίποδας ἐφώτιζε τὴν δρᾶσιν καὶ τὴν ζωήν. Τὸ ρεῦμα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας καὶ δραστηριότητος ἐξώρμα καὶ διεπλατύνετο. Ὁ ἀστρονόμος ἦτο παρὰ τὸ τηλεσκόπιόν του· τὰ μεγάλα πλοῖα διέσχιζον τὰ κύματα. Ἡ ἐργώδης δραστηριότης τοῦ ἐμπορίου, τὸ ὑπερήφανον τῶν ἐπαναστάσεων πνεῦμα ἀνεπαύοντο ἐπὶ μικρόν, οἱ δὲ διπλωμάται ἀγρυπνοῦντες ἀνελογίζοντο τὴν ἐνδεχομένην τῆς αὔριον κρίσιν.

Τί ἦσαν αἱ ἀγωνίαι τῆς μικρᾶς μας Τίνας ἐν τῷ ἰσχυρῷ τούτῳ ρεύματι, ὅπερ ὥρμα ἀγάρρουν ἐκ φρικώδους ἀγνώστου εἰς μέλλον ἄγνωστον; Εἶχον ἥττονα ἀξίαν τοῦ ἐλαχίστου μικροβίου ὅπερ ταράσσεται ἐν σταγόνι ὕδατος· ἦσαν ἄγνωστοι ὡς οἱ παλμοὶ τῆς μικρᾶς καρδίας τοῦ πτηνοῦ, ὅπερ ἐπανιπτάμενον εἰς τὴν φωλεάν του μετὰ τῆς τροφῆς ἣν ἐπὶ μακρὸν ἐζήτησεν, εὑρίσκει αὐτὴν κενὴν καὶ κατηρειπωμένην.

Ε'.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον ἡ Αἰκατερίνα ἀφυπνίσθη ἐκ τοῦ βαρέος ὕπνου της ὑπὸ τῆς Μάρθας κομιζούσης αὐτῇ θερμὸν ὕδωρ. Ὁ ἥλιος ἔλαμπεν, ὁ ἄνεμος εἶχε κοπάσῃ, αἱ δὲ ὧραι τῆς νυκτερινῆς ὀδύνης ἐφαίνοντο αὐτῇ ὡς ὄνειρον παρὰ τὴν κόπωσιν τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ τὸ ἄλγος τῶν ὀφθαλμῶν. Ἀνηγέρθη καὶ ἐνεδύθη κατεχομένη ὑπὸ παραδόξου συναισθήματος ἀναισθησίας, ὡσεὶ οὐδὲν πλέον ἠδύνατο νὰ κινήσῃ αὐτὴν εἰς δάκρυα, ἠσθάνθη μάλιστα καὶ ποιάν τινα ἀνυπομονησίαν νὰ κατέλθῃ εἰς τὸ μέσον τῶν ἀνθρώπων, οὓς εἶχεν ἀποφύγῃ τὴν προτεραίαν, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς ὀλιγοδρανείας αὐτῆς ἐκ τῆς μετὰ τῶν ὁμοίων της συνεπαφῆς. Ἡ θέα τοῦ εὐεργετικοῦ τῆς πρωΐας ἡλίου ἐμπνέει εἰς ἡμᾶς εὐχερῶς αἰσχύνην ἐπὶ τοῖς σφάλμασιν ἡμῶν, ὅταν ἐπιφαίνηται ὡς χρυσοπτέρυξ ἄγγελος, ἡ δὲ Τίνα κατεμέμψατο ἑαυτῆς ὅτι τὴν παρελθοῦσαν ἑσπέραν ἐφάνη ἀνόητος καὶ κακεντρεχής. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην θὰ προσεπάθει νὰ φανῇ καλή, ὅτε δ' ἐγονυπέτησεν ὅπως ἀπαγγείλῃ τὴν προσευχήν της, τὴν αὐτὴν ἣν εἶχεν ἀπομνημονεύσῃ ὅτε ἦτο δεκαέτις, προσεῖπε:

— Θεέ μου βοήθησέ με νὰ ὑποφέρω!

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ παράκλησίς της εἰσηκούσθη, διότι πλὴν παρατηρήσεών τινων ἃς ἀπέτειναν αὐτῇ κατὰ τὸ πρόγευμα περὶ τῆς ὠχρότητός της, διῆλθεν ἡσύχως τὴν πρωΐαν, τῆς μὶς Ἔσχερ ἐξελθούσης ἐφίππου μετὰ τοῦ λοχαγοῦ Οὐεϊμπράου. Τὴν ἑσπέραν ἦσαν καὶ ἄλλοι προσκεκλημένοι εἰς τὸ γεῦμα, ἀφ' οὗ δὲ ἡ Αἰκατερίνα ἔμελψεν ὀλίγον, ἡ λαίδη Σέβερελ ἀναμνησθεῖσα ὅτι ἦτο ἀδιάθετος ἀπέστειλεν αὐτὴν νὰ κατακλιθῇ, ἡ δὲ Αἰκατερίνα ἐκοιμήθη μετ' ὀλίγον βαθέως. Τὸ σῶμα καὶ ἡ ψυχὴ δέον ν' ἀνακαινίζωσι τὰς δυνάμεις αὐτῶν διὰ τὴν ὀδύνην ὡς καὶ διὰ τὴν ἀπόλαυσιν.

Τὴν ἐπαύριον, βροχεροῦ ὄντος τοῦ καιροῦ, ἠναγκάσθησαν νὰ μείνωσιν ἐν τῷ μεγάρῳ. Ἀπεφασίσθη νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸ ἐσωτερικὸν αὐτοῦ καὶ ν' ἀκούσωσι τὴν ἱστορίαν τῶν περὶ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἐπενεχθεισῶν μεταβολῶν, τὴν ἱστορίαν τῶν προσωπογραφιῶν τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν διαφόρων ἀξιοπερίεργων τῆς στοᾶς.

Ἡ ὀμήγυρις, πλὴν τοῦ Τζιλφιλ, ἦτο πᾶσα ἐν τῇ αἰθούσῃ ὅτε ἐγένετο ἡ πρότασις αὕτη, ὅτε δὲ ἡ μὶς Ἔσχερ ἀνηγέρθη, ἐστράφη πρὸς τὸν λοχαγὸν ἀναμένουσα νὰ ἐγερθῇ καὶ οὗτος· ἀλλ' ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου ἔμεινε παρὰ τὸ πῦρ ἀναγινώσκων ἐφημερίδα τινά.

— Δὲν ἔρχεσθε, Ἀντώνιε, εἶπεν ἡ λαίδη Σέβερελ, ὡς εἶδεν ἐγερθεῖσαν τὴν μὶς Ἔσχερ.

— Σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσετε ἀπεκρίνατο οὗτος, ἀνορθωθεὶς ὅπως ἀνοίξῃ τὴν θύραν. Αἰσθάνομαι ὀλίγον ρῖγος σήμερον τὸ πρωΐ, καὶ φοβοῦμαι τὰ ὑγρὰ δωμάτια καὶ τὰ ρεύματα τοῦ ἀέρος.

Ἡ μὶς Ἔσχερ ἠρυθρίασεν ἀλλὰ δὲν εἶπε τίποτε καὶ ἐξῆλθεν ἑπομένης τῆς λαίδης Σέβερελ.

Ἡ Αἰκατερίνα εἶχε καθίσῃ εἰς τὸ ἐργόχειρόν της παρὰ τὸ παράθυρον. Ἦτο ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν αὕτη καὶ ὁ Ἀντώνιος ἔμελλον νὰ εὑρεθῶσι μόνοι· ἡ Αἰκατερίνα εἶχε παρατηρήσῃ ὅτι τέως προσεπάθει νὰ τὴν ἀποφύγῃ. Τώρα βεβαίως ἐπεθύμει νὰ ὁμιλήσῃ πρὸς αὐτήν, νὰ τῇ εἴπῃ ἴσως γλυκεῖς τινας λόγους. Μετ' ὀλίγον ἀπομακρυνθεὶς τῆς ἑστίας ἦλθε καὶ ἐκάθισεν ἀπέναντι αὐτῆς.

— Λοιπόν, Τίνα, πῶς διήλθατε τὸν καιρόν σας;

Οἱ λόγοι ὡς καὶ ὁ τόνος μεθ' οὗ ἐλέχθησαν δυσηρέστησαν τὴν Αἰκατερίναν· ὁ τόνος ἦτο τόσον διάφορος τοῦ ἄλλοτε! αἱ λέξεις ἦσαν τόσον ἀσήμαντοι, τόσον ψυχραί!... Αὕτη λοιπὸν ἀπήντησε μετά τινος πικρίας.

— Νομίζω ὅτι δὲν ἔχετε ἀνάγκην νὰ τὸ ἐρωτᾶτε. Σᾶς εἶνε ἀδιάφορον.

— Τοιούτους φιλόφρονας λόγους μοὶ λέγετε μετὰ τὴν μακράν μου ἀπουσίαν;

— Δὲν εἰξεύρω διατὶ νομίζετε ὅτι ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ περιμένετε ἀπὸ ἐμὲ φιλόφρονας λόγους:

Ὁ λοχαγὸς ἐσιώπησε. Ἐπεθύμει ν' ἀποφύγῃ τοὺς περὶ τοῦ παρελθόντος ὑπαινιγμοὺς καὶ τὰ σχόλια. Καὶ ὅμως ἤθελε νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ τὴν Αἰκατερίναν. Ἤθελε νὰ δείξῃ πρὸς αὐτὴν φιλίαν, νὰ τῇ προσενέγκῃ δῶρα, ἐν ἑνὶ λόγῳ νὰ δειχθῇ καλὸς πρὸς αὐτήν. Ἀλλ' αἱ γυναῖκες εἶνε τόσον ἄλογοι. Εἶνε ἀδύνατον ν' ἀναγκάσῃ τις αὐτὰς νὰ βλέπωσι τὰ πράγματα ὅπως εἶνε.

— Ἐνόμιζα, εἶπεν ἐπὶ τέλους, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἔχετε ἰδέαν καλὴν περὶ ἐμοῦ, δι' αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἔπραξα. Ἤλπιζα ὅτι θὰ ἐννοήσετε ὅτι ἦτο τὸ προτιμώτερον δι' ἕκαστον ἐξ ἡμῶν, καὶ τὸ καλλίτερον ἐπίσης διὰ τὴν εὐτυχίαν σας.

— Ὦ, σᾶς παρακαλῶ, μὴ ἐρωτολογῆτε μὲ τὴν μὶς Ἔσχερ διὰ νὰ μὲ καταστήσετε εὐτυχῆ, ἀπεκρίθη ἡ Τίνα μετὰ πικρίας.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ θύρα ἀνεώγη καὶ ἡ μὶς Ἔσχερ εἰσῆλθεν ὅπως λάβῃ τὸ ἐργόχειρόν της, ὅπερ ἦτο ἐπὶ τοῦ κλειδοκυμβάλου. Ἔρριψε ταχὺ βλέμμα ἐπὶ τῆς Αἰκατερίνης, ἧς τὸ πρόσωπον ἦτο ἐξημμένον, καὶ εἰποῦσα εἰς τὸν λοχαγὸν μετ' ἐλαφροῦ τόνου εἰρωνείας: «Ἀφ' οὗ ἔχετε ρῖγος ἀπορῶ πῶς κάθεσθε πλησίον τοῦ παραθύρου» ἐξῆλθε παραχρῆμα.

Ὁ μνηστὴρ δὲν περιῆλθεν εἰς ἀμηχανίαν, ἔμεινε σιωπηλὸς πρὸς στιγμὴν· εἶτα δὲ πλησιάσας εἰς τὴν Αἰκατερίναν καὶ λαβὼν τὴν χεῖρα αὐτῆς,

— Ἐλᾶτε Τίνα, τῇ εἶπε, παρατηρήσατέ με μὲ καλὸν τρόπον, καὶ ἂς εἴμεθα φίλοι. Ἐγὼ θὰ εἶμαι πάντοτε φίλος σας.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, ἀπήντησεν αὕτη ἀποσύρασα τὴν χεῖρα της. Εἴσθε πολὺ γενναιόκαρδος. Ἀλλὰ σᾶς παρακαλῶ νὰ ἀπομακρυνθῆτε. Εἰμπορεῖ νὰ ἐπιστρέψῃ ἡ μὶς Ἔσχερ.

— Νὰ τὴν πάρῃ ὁ διάβολος τὴν μὶς Ἔσχερ! εἶπεν ὁ Ἀντώνιος, αἰσθανθεὶς αὖθις παρὰ τὴν Αἰκατερίναν τὸ ἄλλοτε θέλγητρον. Περιέβαλε διὰ τοῦ βραχίονός του τὴν νεάνιδα καὶ προσήρεισε τὴν παρειάν του εἰς τὴν ἰδικήν της, ἀλλ' αὐτοστιγμεὶ ἡ Αἰκατερίνα πιεζομένην αἰσθανθεῖσα τὴν καρδίαν της καὶ τὰ δάκρυα ἕτοιμα νὰ ῥεύσωσιν ἀπώθησεν αὐτὸν καὶ ἀπέδρα ἐσπευσμένως.

Ϛ'.

Ἡ Αἰκατερίνα ἀπηλλάγη τοῦ βραχίονος τοῦ Ἀντωνίου δι' ἀγῶνος βιαίου, ὁμοίου πρὸς τὸν τοῦ ἀνθρώπου ὅστις τόσην ἀκριβῶς διατηρεῖ ἑτοιμόνοιαν, ὅπως ἐννοήσῃ ὅτι οἱ ἄτμοι τοῦ ἀνθρακος θ' ἀποστερήσωσιν αὐτὸν τῆς συναισθήσεως ἂν μὴ ὁρμήσῃ εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα· ἀλλ' ὅτε εὑρέθη ἐν τῷ θαλάμῳ της, ἠδυπαθῶς ἀλλοφρονοῦσα ἔτι ἐκ τῆς συρροῆς τῶν παλαιῶν συγκινήσεων, λίαν τεταραγμένη ἐκ τῆς αἰφνιδίας ἀναρριπίσεως τοῦ αἰσθήματος ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὃν ὑπερηγάπα, ἠγνόει ἂν ἡ θλῖψις ἢ ἡ ἀγαλλίασις ὑπερίσχυεν ἐν τῇ καρδίᾳ της. Τῇ ἐφαίνετο ὅτι θαῦμά τι συνετελέσθη ἐν τῷ μικρῷ ἐσωτερικῷ αὐτῆς κόσμῳ, καθιστῶν τὸ μέλλον ἀβεβαιότερον.

Ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην ταχείας κινήσεως, τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐξέλθῃ καὶ νὰ βαδίσῃ, παρὰ τὴν καταπίπτουσαν βροχήν. Εὐτυχῶς μικρὰ ἐν τοῖς νέφεσι διάφασις ἐφαίνετο ὑπισχνουμένη ὅτι περὶ τὴν μεσημβρίαν θὰ βελτιωθῇ ὁ καιρός.

Ἡ Αἰκατερίνα εἶπε καθ' ἑαυτήν:

— Θὰ ὑπάγω εἰς τὸ σπιτάκι τοῦ Βάτς, νὰ τοῦ δώσω τὸν μάλλινον λαιμοδέτην ποῦ τοῦ ἐκέντησα· μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἡ λαίδη Σέβερελ δὲν θ' ἀπορήσῃ διατί ἐξῆλθα.

Παρὰ τὴν θύραν τοῦ διαδρόμου ἐπὶ τῆς ψιάθου εὗρεν ἐξηπλωμένον τὸν Ῥοῦπερτ στερρὰν ἀπόφασιν ἔχοντα νὰ συντροφεύσῃ τὸν πρῶτον ὅστις θὰ ἐξήρχετο εἰς περίπατον. Ὁ κύων προέτεινε τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ὑπὸ τὴν χεῖρα τῆς Αἰκατερίνης, σαίνων εἶτα τὴν οὐρὰν καὶ πηδῶν ὅπως λείξῃ τὸ πρόσωπόν της, ἡ δὲ Αἰκατερίνα ἠσθάνθη ἄμετρον εὐγνωμοσύνην ἐπὶ ταῖς ἐπιδείξεσι ταύταις τῆς φιλίας. Τὰ ζῷα εἶνε λίαν εὐχάριστοι φίλοι· οὔτε ἐρωτήσεις ἀποτείνουσιν οὔτε μομφάς.

Ὁ οἰκίσκος τοῦ Μπάτς ἔκειτο ἐπὶ ἀπομεμακρυσμένου τμήματος τῶν γαιῶν τοῦ Σέβερελ, περιβαλλομένου ὑπὸ βυακίου ἐκρέοντος τῆς λίμνης, ἡ δὲ Αἰκατερίνα δυσχερῶς θὰ ἠδύνατο, ἐν τοιαύτῃ ὑγρᾷ ἡμέρᾳ νὰ ἐκλέξῃ ἀκαταλληλότερον τόπον περιπάτου. Καίτοι εἶχεν ἐλατ-

τωθῇ ἡ βροχὴ καὶ μετὰ μικρὸν ἔπαυσε, ῥαγδαίως κατέπιπτον ἔτι αἱ σταγόνες ἐκ τῶν ὑπερκειμένων κλάδων. Ἀλλ' εὗρε τὴν ἀνακούρισιν ἣν ἐπεζήτει ἐν τῇ κοπιώδει ἀνάγκῃ τοῦ ἀνοίγειν δίοδον διὰ τῶν πυκνῶν κλώνων τῶν δένδρων. Ἡ ἐπίπονος αὕτη ἄσκησις ἐπέδρασεν ἐπὶ τοῦ ἁβροῦ αὐτῆς σώματος ὡς ἡμέρα θήρας ἐπὶ τῆς ζηλοτυπίας καὶ τῆς θλίψεως τοῦ Τζίλφιλ, ὅστις προσέφευγεν ἐνίοτε εἰς τὸ ἀθῶον τοῦτο παυσώδυνον, τὴν κόπωσιν.

Ὅτε ἡ Αἰκατερίνα ἀφίκετο εἰς τὴν μικρὰν ξυλίνην γέφυραν, ἥτις ἀπετέλει τὴν μόνην εἰς τὸν περίβολον εἴσοδον, ὁ ἥλιος εἶχε διασκεδάσῃ τὰς νεφέλας, βάλλων δὲ τὰς ἀκτῖνάς του διὰ τῶν κλάδων τῶν μεγάλων πτελεῶν, αἵτινες περιεστοίχουν τὸν οἰκίσκον τοῦ κηπουροῦ, μετέβαλεν εἰς ἀδάμαντας τὰς σταγόνας τῆς βροχῆς. Αἱ κορῶναι ἐδιπλασίαζον τὸν μονότονον κρωγμόν των, ἐνδιαφέρον, φαίνεται, θέμα συνδιαλέξεως εὑρίσκουσαι τὴν μεταβολὴν τοῦ καιροῦ. Τὸ ἔδαφος, ποῶδες, δι' εὐρειῶν λωρίδων τελματωδῶν φυτῶν κεκαλυμμένον ἀπεδείκνυεν ὅτι ἡ κατοικία τοῦ Μπάτς ἦτο ὑγρὰ καὶ κατὰ τὰς ὡραίας ἔτι ἡλιοφαεῖς ἡμέρας· ἀλλ' ὁ ἔνοικος αὐτῆς ἐφρόνει ὅτι μικρὰ ἐξωτερικὴ ὑγρασία οὐδόλως ἠδύνατο νὰ βλάψῃ ἄνθρωπον μὴ παραμελοῦντα νὰ λάβῃ τὸ ἀλάθητον κατ' αὐτῆς ἀντιφάρμακον, τὸ ρούμιον.

Ἡ Αἰκατερίνα ἠγάπα τὸν οἰκίσκον ἐκεῖνον. Οἰκεῖα τῇ ἦσαν πάντα τὰ ἐν αὐτῷ ἀντικείμενα, ἀπὸ τῶν ἡμερῶν καθ' ἃς ὁ Μπάτς ἐκράτει αὐτὴν ἐπὶ τῶν βραχιόνων του, ὅτε διὰ τῶν μικρῶν κρουγῶν της προσεπάθει νὰ μιμηθῇ τὸν κρωγμὸν τῶν κορωνῶν, καὶ ἔπληττε τὰς χεῖρας βλέπουσα τοὺς πρασίνους βατράχους πηδῶντας ἐπὶ τῆς ὑγρᾶς χλόης ἢ σοβαρῶς περιεργαζομένη τὰς κλωσσώσας τοῦ κηπουροῦ ἀλεκτορίδας. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὁ ἀγροτικὸς οἰκίσκος τοῦ Μπάτς τῇ ἐφάνη ὑπέρποτε ὡραῖος· ἦτο τόσον μακρὰν τῆς ὁδοῦ τῆς μὶς Ἔσχερ, τῆς τελείας ἐκείνης καλλονῆς καὶ τῶν μικρῶν φιλοφρόνων παρατηρήσεών της. Ἐνόμισεν ὅτι ὁ Μπάτς δὲν θὰ εἶχεν ἔτι ἐπιστρέψῃ διὰ τὸ γεῦμα καὶ ὅτι εἶχε καιρὸν ν' ἀναπαυθῇ ἀναμένουσα αὐτόν.

Ἀλλ' ἠπατᾶτο. Ὁ Μπάτς ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου, διὰ τοῦ ῥινομάκτρου κεκαλυμμένον ἔχων τὸ πρόσωπον, καὶ ὕπνωττε, μὴ εὑρίσκων ἄλλο τι καλλίτερον νὰ πράξῃ ὅπως διέλθῃ τὰς χωριζούσας τὸ γεῦμα ἀπὸ τὸ πρόγευμα ἀνωφελεῖς ὥρας, ἀφ' οὗ ἡ βροχὴ ἠνάγκαζεν αὐτὸν νὰ παραμείνῃ οἴκοι. Ἀφυπνισθεὶς ὑπὸ τῶν μανιωδῶν ὑλακῶν τοῦ ἀλυσοδέτου κυνός, ἐξῆλθεν εἰς τὴν θύραν ἔνθα τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ ἀνάστημα ἐφαίνετο δυσανάλογον πρὸς τὸ ὕψος τοῦ οἰκίσκου. Ὁ δὲ κύων ἀφ' οὗ ἐξετέλεσε τὸ ἐπίσημον καθῆκόν του, ἤρχισεν ἀνταλλάσσων φιλικὰς μετὰ τοῦ Ροῦπερτ θωπείας.

Ἡ κόμη τοῦ Μπάτς εἶχε καταστῇ μεσοπόλιος. ἀλλὰ τὸ σῶμα αὐτοῦ παρέμεινε στερρόν, τὸ δὲ πρόσωπόν του ἀπετέλει γραφικὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ βαθὺ κυανοῦν χρῶμα τοῦ βαμβακεροῦ λαιμοδέτου καὶ τὴν λινῆν περὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ δεδεμένην ποδιάν.

— Πῶς, μὶς Τίνα, ἀνέκραξε, πῶς σᾶς ἦλθε νὰ ἐβγῆτε μὲ τέτοιο καιρὸ καὶ νὰ βρέξετε τὰ ποδάκια σας σὰν μικρὸ ρούσικο παπί!... Καὶ ὅμως εὐχαριστήθηκα ποῦ σᾶς εἶδα. Ἐσθήρ! ἐφώναξεν ἀποτεινόμενος εἰς τὴν γηραιὰν οἰκονόμον του· πάρε τὴν ὀμβρέλλα τῆς μὶς Τίνας καὶ ἄνοιξέ την διὰ νὰ στεγνώσῃ. Ἐμβᾶτε, ἐμβᾶτε, μὶς Τίνα, καὶ καθήσετε ἐμπρὸς εἰς τὴν φωτιὰ διὰ νὰ στεγνώσετε τὰ πόδια σας· πρέπει νὰ πιῆτε κανένα ζεστὸ διὰ νὰ μὴν κρυολογήσητε.

Ὁ Μπάτς κύπτων ὅπως διέλθῃ ὑπὸ τὰς θύρας, ὡδήγησεν αὐτὴν εἰς τὴν μικράν του αἴθουσαν, μετακινήσας δὲ τὸ ἀνάκλιντρον ἐπλησίασεν αὐτὸ παρὰ τὴν πυράν.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, θεῖε Βάτς (ἡ Αἰκατερίνα καὶ νεᾶνις γενομένη ἀπεκάλει τοὺς φίλους της διὰ τῶν παιδικῶν αὐτῆς ἐπιθέτων) μὴν τὸ πλησιάζετε τόσον πολὺ εἰς τὴν φωτιά, ἐζεστάθην ἐνῷ ἐπεριπατοῦσα εἰς τὸν δρόμον.

— Ἀλλὰ τὰ ὑποδήματά σας εἶνε καταμουσχευμένα· βάλετε τὰ πόδια σας ἐδῶ σιμὰ εἰς τὴν φωτιά. Θεέ μου! τί ποδαρούκλαις! Ἴσα μὲ κουτάλι τῆς σούπας. Ἀπορῶ πῶς κατορθόνετε καὶ κρατειέσθε ἐπάνω σὲ τέτοια ποδαράκια... Τώρα τί ζεστὸ θέλετε; Λίγη κουφοξυλιά, αἴ;

— Ὄχι, ὄχι, σᾶς εὐχαριστῶ· πρὸ ὀλίγου ἔχω προγευματίσῃ· εἶπεν ἡ Αἰκατερίνα ἐκβάλλουσα τοῦ θυλακίου της τὸν ἐρεοῦν λαιμοδέτην. Τὰ θυλάκια ἦσαν εὐρέα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Νά, τί ἦλθα νὰ σᾶς φέρω, θεῖε Μπάτς, προσεῖπε· Τὸν ἔπλεξα διὰ σᾶς αὐτὸν τὸν λαιμοδέτην. Πρέπει νὰ τὸν φορέσετε τὸν χειμῶνα τοῦτον καὶ νὰ δώσετε τὸν παλαιὸν ἰδικόν σας εἰς τὸν γέρον Βρούξ.

— Ἃ σᾶς εὐχαριστῶ μὶς Τίνα. Ὅλο αὐτὸ τὸ ἐκάνατε μὲ τὰ μικρὰ δακτυλάκια σας δι' ἕνα γέρον ὡσὰν ἐμέ; Εἶσθε πολὺ καλὴ κόρη· θὰ τὸν φορέσω χωρὶς ἄλλο καὶ θὰ τὸ ἔχω καὶ καμάρι μάλιστα. Αὐταῖς αἱ γαλάζιες καὶ ἄσπρες ρίγαις εἶνε μιὰ χαρά.

—Ναί, καὶ θὰ σᾶς πηγαίνῃ καλλίτερα εἰς τὸ χρῶμά σας παρὰ αὐτὸς ὁ κατακόκκινος. Θὰ τῆς ἀρέσετε περισσότερον τῆς κυρίας Σὰρπ ἅμα σᾶς ἰδῇ μὲ αὐτὸν τὸν καινούργιον λαιμοδέτην.

— Τὸ χρῶμά μου, πονηροῦλα! θέλετε νὰ μὲ περιπαίξετε. Εἴπατε χρῶμα, εἴδατε τί εὔμορφο χρῶμα ἔχει εἰς τὰ μάγουλά της αὐτὴ ἡ κόρη ποῦ ἦλθε εἰς τὸν πύργον, ἡ ἀρραβωνιαστικὴ τοῦ

Ἀντωνίου. Καὶ εἰς τὸ ἄλογο εἶνε πολὺ ὡραία· κάθετε ἴσια ὡσὰν ἄγαλμα. Ἡ κυρία Σὰρπ μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μὲ βάλῃ ὀπίσω ἀπὸ τὴν θύραν, ὅταν αἱ κυρίαι θὰ καταβοῦν εἰς τὸ τραπέζι, διὰ νὰ τὴν ἰδῶ καλοενδυμένην. Ἡ κυρία Σὰρπ λέγει ὅτι εἶνε σχεδὸν ὡραιοτέρα ἀφ' ὅτι ἦτο ἡ μιλαίδη εἰς τὴν ἡλικίαν της! καὶ θαρρῶ πῶς δὲν εἶνε πολλαῖς γυναῖκες εἰς τὴν χώραν μας διὰ τὰς ὁποίας ἠμπορεῖ κανεῖς νὰ εἰπῇ τὸ ἴδιον.

— Ναὶ ἡ μὶς Ἔσχερ, εἶνε πολὺ ὡραία, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνα διὰ πνιγομένης φωνῆς, συναισθανθεῖσα αὖθις τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἀσημότητα ἐκ τῆς ἐντυπώσεως, ἣν ἡ ἀντίζηλός της ἐνεποίει εἰς τοὺς ἄλλους.

— Ἐλπίζω πῶς εἶνε καὶ καλή, καὶ πῶς ὁ σὶρ Χριστοφόρος καὶ ἡ μιλαίδη θ' ἀποκτήσουν καλὴν ἀνεψιάν. Ἡ Γκρίφιν ἡ θαλαμηπόλος μοῦ εἶπεν ὅτι εἶνε πολὺ ἰδιότροπη εἰς τὰ φορέματά της. Ἀλλ' εἶνε νέα, αὐτὸ θὰ περάσῃ ὅταν ὑπανδρευθῇ καὶ ἀποκτήσῃ παιδιά. Ὁ σὶρ Χριστοφόρος εἶνε πολὺ εὐχαριστημένος, καθὼς ἐκατάλαβα. Ταῖς προάλλαις μοῦ εἶπε:

— Μπάτς πῶς σοῦ φαίνεται ἡ νέα κυρία σου; Κ'ἐγὼ τοῦ εἶπα: Δὲν ἔχω ἰδῇ εὐμορφότερην νέαν ἀκόμη· καὶ θέλω ὁ λοχαγὸς νὰ ζήσῃ εὐτυχισμένος καὶ νὰ κάμουν εὔμορφα παιδιὰ σὰν τὴν γυναῖκά του καὶ σὰν αὐτόν, καὶ ἡ Ἐκλαμπρότης σας νὰ ζήσετε καὶ νὰ τοὺς ἰδῆτε. Ὁ Οὐόρεν λέγει ὅτι ὁ κύριος θέλει νὰ γείνῃ ὁ γάμος μιὰ ὥρα ταχύτερα καὶ καθὼς φαίνεται θὰ γείνῃ πρὶν τελειώσῃ τὸ φθινόπωρον.

Ἐν ᾧ ὁ Μπάτς ὡμίλει ἡ Αἰκατερίνα ἠσθάνθη ὀδυνηρὸν νυγμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ.

— Ναί, εἶπεν ἀνεγερθεῖσα, νομίζω ὅτι ὅπως λέγετε θὰ γείνῃ. Ὁ σὶρ Χριστοφόρος θέλει νὰ τὸν στεφανώσῃ γρήγορα.. Ἀλλὰ πρέπει ν' ἀναχωρήσω, θεῖε Μπάτς. Ἡ λαίδη Σέβερελ ἠμπορεῖ νὰ μὲ χρειασθῇ, καὶ ἐκτὸς τούτου εἶνε καὶ ἡ ὥρα τοῦ γεύματός σας.

— Ὅσον διὰ τὸ γεῦμά μου μὴν ἀνησυχῆτε, μὶς Τίνα, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ σᾶς κρατήσω ἂν ἡ μιλαίδη σᾶς χρειάζεται. Νὰ μὲ συγχωρήσετε ποῦ δὲν σᾶς ηὐχαρίστησα ὅσον ἔπρεπε διὰ τὸν λαιμοδέτην. Σᾶς βεβαιῶ, εἶνε λαμπρός. Ἀλλὰ μοῦ φαίνεσθε πολὺ χλωμὴ καὶ λυπημένη, μὶς Τίνα· θαρρῶ πῶς δὲν εἶσθε καλὰ καὶ πῶς ὁ περίπατος αὐτὸς μέσα εἰς τὰ νερὰ σᾶς ἔβλαψε.

— Ναί, ναί, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνα λαβοῦσα τὸ ἀλεξιβρόχιόν της καὶ ἐξελθοῦσα ἐν σπουδῇ. Πρέπει νὰ φύγω, χαίρετε.

Ἀπῆλθε καλέσασα τὸν Ροῦπερτ ἐνῷ ὁ γηραιὸς κηπουρὸς τὰς χεῖρας ἐν τῷ θυλακίῳ κρατῶν ἐθεώρει αὐτὴν καὶ ἔσειε τὴν κεφαλὴν μελαγχολικῶς.

—Ὅσον πάγει τόσον ἀδύνατη καὶ λιγνὴ γίνεται, εἶπεν ἐν μέρει μὲν καθ' ἑαυτόν, ἐν μέρει δὲ πρὸς τὴν Ἐσθήρ. Δὲν θὰ μοῦ φανῇ παράδοξον νὰ τὴν ἰδῶ νὰ μαραθῇ σὰν ταῖς κυκλαμιαῖς ποῦ ἐμεταφύτευσα. Μοῦ ἐνθυμίζει κάτι χαριτωμένα λουλουδάκια ποῦ κρέμουνται ἐπάνω εἰς τὰ λεπτὰ λευκὰ καὶ τρυφερὰ στελέχη των!...

Ἡ δύστηνος νεᾶνις ἐπανέκαμψεν οἴκαδε ῥιγοῦσα ἐν τῇ καρδίᾳ, τὸ δὲ ῥῖγος τοῦτο καθίστα ἐπαισθητότερον τὸ ἐξωτερικὸν ψῦχος. Αἱ χρυσαῖ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἔλαμπον διὰ μέσου τῶν ὑγρῶν κλάδων, τὰ δὲ πτηνὰ ἵπταντο καὶ ἔμελπον τὰ ῥθινοπωρινά των κελαδήματα τόσον ἡδέως, ὥστε θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι ὁ λάρυγξ αὐτῶν ἐγένετο καθαρότερος, ὡς ὁ ἀήρ, μετὰ τὴν βροχήν· ἀλλ' ἡ Αἰκατερίνα διήρχετο διὰ μέσου τῆς χαρᾶς ἐκείνης καὶ τῆς καλλονῆς ὡς δυστυχὲς τετραυματισμένον λαγωνικὸν σύρον ἀγωνιωδῶς τὸ μικρόν του σῶμα διὰ συστάδων τριφύλλου μὴ διαχέοντος πλέον εἰς αὐτὸ εὐωδίαν. Οἱ λόγοι τοῦ Μπάτς περὶ τῆς χαρᾶς τοῦ σὶρ Χριστοφόρου, τῆς καλλονῆς τῆς Ἔσχερ καὶ τῆς προσεγγίσεως τοῦ γάμου, κατέπιπτον βαρέως ἐπ' αὐτῆς ὡς βάρος μολυβδίνης χειρός, ἐπαναφέροντες αὐτὴν ἐκ τοῦ ἀορίστου ληθάργου εἰς τὴν ἀντίληψιν τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος. Τοῦτο συμβαίνει ἐν ταῖς εὐχερῶς συγκινουμέναις φύσεσιν, ὧν αἱ σκέψεις εἶνε κυματίζουσαι σκιαί, ὑπὸ τοῦ αἰσθήματος πλαττόμεναι· διὰ τὰς φύσεις ταύτας, αἱ λέξεις εἶνε γεγονότα, καὶ ὅταν δ' ἔτι ἐξελεγχθῇ τὸ ψευδὲς αὐτῶν, ἐπιδρῶσιν οὐχ' ἧττον ἐπὶ τῶν μειδιαμάτων καὶ τῶν δακρύων των.

Ἡ Αἰκατερίνα ὑπέστρεψεν εἰς τὸ δωμάτιόν της ἐννοοῦσα ὅτι οὐδόλως μετεβλήθη ἡ ἀτυχία αὐτῆς, ἀλλὰ βαθεῖαν αἰσθανομένη ὀδύνην ἐκ τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἡ πρὸς αὐτὴν διαγωγὴ τοῦ Ἀντωνίου ἦτο προσβλητική. Τὸ ν' ἀπαιτῇ παρ' αὐτῆς θωπείας ἐνῷ αὕτη ἠξίου καὶ τόσον δικαίως ἔκφρασιν μεταμελείας ἢ λύπης ἢ συμπαθείας παρ' αὐτοῦ, δὲν ἐσήμαινεν ὅτι ἄκρως τὴν περιεφρόνει;

(Ἕπεται συνέχεια).

Η ΠΡΟΟΔΟΣ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὑπὸ V. G. Marshall προξένου ἐν Πάτραις.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Πάντα ταῦτα πιθανὸν νὰ φανῶσιν οὐχὶ λίαν πιστευτά· ὅστις ὅμως ἔχει τὸν καιρὸν καὶ τὰ μέσα νὰ διατρέξῃ τὴν μεγαλοπρεπῆ χώραν τῆς Πελοποννήσου θὰ βεβαιώσῃ οὐ μόνον τὰ ἄνω εἰρημένα ἀλλὰ καὶ τι πλέον. Δὲν πρέπει ὅμως ν' ἀρκῆται εἰς ἐξηγήσεις καὶ πληροφορίας διδομένας ἐν ταῖς μεγάλαις πόλεσι, δέον νὰ μεταβῇ

εἰς τὰ χωρία καὶ νὰ ἀναμιχθῇ μετὰ τοῦ λαοῦ, ἔνθα θὰ εὕρῃ ἀνθρώπους δι' οὓς θὰ ἐσεμνύνετο πᾶσα χώρα καὶ θὰ ἴδῃ ὅτι οἱ πατέρες τοῦ σημερινοῦ λαοῦ, ὅτε τέλος ἔλαβον τὴν κληρονομικὴν αὐτῶν μοῖραν, δὲν ἠδύναντο νὰ ὀνομάσωσιν ὡς ἰδιοκτησίαν αὐτῶν εἰμὴ ἠρημωμένα πεδία, ἀμπέλους ἐν ἀγρίᾳ καταστάσει καὶ κεκαυμένους ἐλαιῶνας.

Μέχρι πρὸ 30 περίπου ἐτῶν, πλὴν τῶν μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, καὶ Ναυπλίου καὶ Ἄργους ἁμαξιτῶν ὁδῶν, ὑπῆρχον μόνον μονοπάτια βατὰ ὑπὸ ἡμιόνων καὶ αἰγῶν δι' ὧν καθίστατο δυνατὴ ἡ συγκοινωνία ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν ἤλθ. τοιαύτη κατάστασις ἐν γένει ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ συγκοινωνία. Ἐν ἔτει ὅμως 1856—1858 ἤρξατο ἡ συγκοινωνία ποιοῦσα μεγάλας προόδους, παρεκινήθησαν δὲ οἱ πλούσιοι Ἕλληνες ἵνα ὀργανώσωσιν ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρίαν, ἥτις πράγματι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1858 ἤρξατο τῶν πρώτων αὐτῆς πλόων. Τοῦτο ἦν σπουδαία πρόοδος. Ἡ πρώτη δ' αὕτη ἀτμοπλοϊκὴ ἑταιρία ὑπὸ ἑλληνικὴν σημαίαν, εὐνοηθεῖσα λίαν ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ τῆς χώρας σχηματισμοῦ, ἥτις κατέχει τὴν μακροτάτην παραλίαν ἁπάντων τῶν εὐρωπαϊκῶν κρατῶν, ἠδυνήθη ταχέως νὰ αὐξήσῃ ἐπισήμως τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀτμοπλοίων αὐτῆς.

Ἡ παραλία τῆς Ἑλλάδος ἔχει τοσοῦτον ἀπειραρίθμους κόλπους, ὅρμους, πορθμοὺς κτλ. ὥστε ὀλίγαι σπουδαῖαι πόλεις ἐν τῷ κράτει ὑπάρχουσι μὴ προσεγγίζουσαι εἰς αἰγιαλόν, τοῦτο δ' εἶνε ἐν μέρει ἡ αἰτία τῆς ἄχρι τοῦδε λίαν ἀμεληθείσης ὁδοποιΐας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας. Πλὴν καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ἀπὸ τοῦ 1880 (τῆς πρώτης τοῦ Τρικούπη κυβερνήσεως) ἤλλαξαν τὰ πράγματα. Καθ' ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον καὶ τὰ πλεῖστα σπουδαῖα μέρη τῆς βορείου Ἑλλάδος ἐστρώθησαν καλαὶ ἁμαξιταὶ ὁδοί, ἔνιαι δὲ τούτων, ὡς ἡ μεταξὺ Ναυπάκτου καὶ Μεσολογγίου, Σπάρτης καὶ Τριπόλεως καὶ ἰδίως ἡ μεταξὺ Μεσολογγίου καὶ Ἀγρινίου, ἥτις ἄγει διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς Κλεισούρας, εἰσὶ πραγματικοὶ θρίαμβοι τῆς νεωτέρας μηχανικῆς. Ἐπίσης διεῖδον οἱ Ἕλληνες ὅτι ὅπως ἐπαρκέσωσιν εἰς τὰς σημερινὰς χρείας, δὲν ἐξαρκοῦσιν αἱ ἁμαξιταὶ ὁδοὶ καὶ διὰ τοῦτο πρὸ 6 ἢ 7 ἐτῶν ἐπελήφθησαν δραστηρίως τῆς στρώσεως σιδηροδρόμων. Πλὴν αἱ ἐπιπροσθοῦσαι δυσχέρειαι ἦσαν μέγισται, διότι τὸ μικρὸν κράτος εἶναι λίαν ὀρεινὸν καὶ βραχῶδες. Οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ὀρεσιφαῖαι, ὧν αἱ ὑψηλαὶ κορυφαὶ ὑπάρχει ὑπὲρ τὰς 8000 ποδῶν εἰς τὸν κυανοῦν ὑψοῦν τὴν κεφαλὴν καὶ ἅπασα ἡ χώρα τυγχάνει κατὰ αἰθέρα, ἢ ἡ ἧττον λοφώδης μετ' ἐλαχίστων τὸ μᾶλλον ἐπιπέδων πεδιάδων. Πλὴν δὲ τούτου καὶ περιωρίζετο νὰ γείνῃ λόγος περὶ μεγάλων μόλις ἠδύνατο κερδῶν ἐκ μέρους τῶν ἐπιχειρησάντων τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, διότι ὁ λίαν μικρὸς πληθυσμὸς καὶ αἱ ἤδη ἐν πλήρει ἐνεργείᾳ διατελοῦσαι τρεῖς εὐθηναὶ ἀτμοπλοϊκαὶ Ἑταιρίαι ὑπὸ ἑλληνικὴν σημαίαν δὲν ἦσαν ἐπιτήδεια νὰ διεγείρωσι τὸ κερδοσκοπικὸν πνεῦμα. Οὐχ ἧττον αἱ σιδηροδρομικαὶ ἐργασίαι προώδευσαν, καίπερ βραδέως.

Ἐν ἔτει 1869 ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια τοῦ μικροῦ μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς σιδηροδρόμου ἐκ 10 χιλιομέτρων, ἀπὸ τοῦ 1882 δὲ μέχρι τοῦ 1883 παρεδόθησαν εἰς κοινὴν χρῆσιν ταχέως καὶ ἀλληλοδιαδόχως ὁ μεταξὺ Πύργου καὶ Κατακώλου σιδηρόδρομος, μήκους 13 χιλιομέτρων, καὶ αἱ διάφοροι ἐν Θεσσαλίᾳ γραμμαί, ὡς ἡ μεταξὺ Βώλου καὶ Λαρίσσης 60 $^1/_2$ χιλιομ., Βελεστίνου καὶ Φερσάλων 47 χιλιομ. Φερσάλων καὶ Τρικκάλων 72 χιλιομ. καὶ Τρικκάλων καὶ Καλαμπάκας 22 $^1/_2$ χιλιομέτρων.

Μετὰ μικρὰν διακοπήν, ἥτις ἐπελθοῦσα ἕνεκα τῆς τοῦ χρηματιστηρίου τῶν Ἀθηνῶν χρηματικῆς κρίσεως ἐν ἔτει 1884, σπουδαίως παρέβλαψε τὴν πρόοδον ἁπάντων τῶν δημοσίων ἔργων, προώδευσαν πάλιν ἐκ νέου αἱ σιδηροδρομικαὶ ἐργασίαι, ὥστε κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1885 ἐγένοντο τὰ ἐγκαίνια τῆς βραχείας μὲν πλὴν σπουδαιοτάτης γραμμῆς μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Λαυρίου, μήκους 65 χιλιομέτρων. Ἀρχομένου τοῦ 1886 ἐτέθη εἰς πλήρη ἐνέργειαν ἡ μεταξὺ Κορίνθου, Ναυπλίου καὶ Ἄργους γραμμή, μέρος τοῦ μεγάλου συμπλέγματος τῶν διαφόρων τῆς Πελοποννήσου σιδηροδρομικῶν γραμμῶν. Καὶ ἡ μεταξὺ δὲ Κορίνθου καὶ Πατρῶν ἐξ 100 περίπου χιλιομέτρων γραμμὴ εἶνε ἑτοίμη μέχρις ἐγγὺς τοῦ Αἰγίου, [1]) τῇ δὲ 1ῃ Αὐγούστου 1887 ἔσται ἐν τάξει μέχρι Πατρῶν καὶ κατὰ Ὀκτώβριον παραδοθήσεται εἰς κοινὴν χρῆσιν. Τὸ μεταξὺ Πατρῶν καὶ Ἀθηνῶν διάστημα εἶναι ἐν ὅλῳ 240 χιλιόμ. περίπου.

Ἔτι δ' ἐγένοντο καὶ αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι διὰ τὴν μεταξὺ Πατρῶν καὶ Πύργου γραμμήν, 100 χιλιομέτρων, Ναυπλίου καὶ Τριπόλεως 40 χιλιομ. καὶ Ἀθηνῶν-Λαρίσσης 400 χιλιομέτρων.

Ἡ τελευταία αὕτη γραμμὴ ἔσται σπουδαιοτάτη καὶ ὑπὸ στρατηγικὴν ἔποψιν· διότι οὐ μόνον θὰ διευκολύνῃ τὴν μεταφορὰν στρατευμάτων εἰς τὰ τουρκικὰ μεθόρια, ἀλλὰ θὰ καθιστᾷ δυνατὸν καὶ ἄμεσον τὸν σύνδεσμον τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν κυριωτέρων κέντρων τῆς Εὐρώπης, ὅταν ἰδίως συμπληρωθῇ ἡ βραχεῖα γραμμὴ μεταξὺ Λαρίσσης καὶ Θεσσαλονίκης ἐξ 145 χιλιομ. Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι σήμερον ὑπάρχουσιν ἐν χρήσει 600 περίπου χιλιόμετρα καὶ 450 χιλ. ἐν σχεδίῳ ἢ ἐν ἐκτελέσει. Ἐὰν ἡ χώρα ἀπολαύσῃ ποιᾶς τινος μόνον ἡσυχίας, οἱ σιδηρόδρομοι θ' ἀναπτυχθῶσι τάχιστα καὶ ἐν βραχεῖ χρόνου διαστήματι.

[1]) Ἤδη λειτουργεῖ μέχρις Αἰγίου πρὸ 3 περίπου μηνῶν. Σ. Μ.

Καὶ ἡ τηλεγραφικὴ δὲ ὑπηρεσία ἐβελτιώθη ἐπισήμως, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ὠφέλιμον τοῦτο καὶ ἀπαραίτητον τῆς συγκοινωνίας μέσον ὠργανώθη ἐν Ἑλλάδι τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1859. Ἡ σημερινὴ τοῦ τηλεγράφου ἔκτασις δύναται νὰ ὀνομασθῇ εὐάρεστος, διότι οὐδὲν μέρος ποιᾶς τινος σημασίας στερεῖται τοιούτου. Ἐν ὅλῳ τῷ βασιλείῳ ὑπάρχουσιν ἤδη 6293 χιλιόμετρα ἠλεκτρικοῦ σύρματος. Ἐν ἔτει 1885 διεβιβάσθησαν καὶ ἐλήφθησαν 735,233 τηλεγραφήματα, ἐξ ὧν εἰσεπράχθησαν ἐν ὅλῳ 1,065,809 φρ. Ὅλως ἰδιαζούσης εὐφήμου μνείας τυγχάνει ἀξία ἡ ὑπηρεσία τῆς μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀνταποκρίσεως, διατελοῦσα ὑπὸ τὴν εἰδικὴν διεύθυνσιν τῆς Ἀνατολικῆς τηλεγραφικῆς ἑταιρίας. Κατ' αὐτὸν ἀκόμη τὸν παρελθόντα Αὔγουστον (1886), ὅτε οἱ συνεχεῖς καὶ ἰσχυροὶ σεισμοὶ ἠπείλουν νὰ καταστρέψωσι τά τε ὑποβρύχια καὶ τὰ ἐναέρια καλώδια καὶ σύρματα, μάλιστα δὲ ἐν τισι περιπτώσεσι καὶ διέκοψαν αὐτὰ πράγματι, ἡ Ἑταιρία αὕτη ἀπεδείχθη ἀρίστη, λαμβανομένου ἰδίως ὑπ' ὄψιν ὅτι τότε ἡ ἐποχὴ τῆς συγκομιδῆς τῶν σταφίδων ἦν εἰς τὸ κατακόρυφον καὶ ἡ τηλεγραφικὴ ὑπηρεσία διπλασία τῆς συνήθους. Οὐδέποτε ὅμως προσέκοψε.

Μεγίστου ἐνδιαφέροντος καὶ ὑψίστης σημασίας τυγχάνει καὶ ἡ τομὴ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἥτις ἐπιδιώκεται μετὰ μεγίστης δραστηριότητος καὶ ὑπόσχεται μεγίστας ὠφελείας οὐ μόνον τῇ ἐγχωρίᾳ, ἀλλὰ καὶ τῇ ξένῃ θαλασσοπλοΐᾳ.

Ἡ σπουδαιότης τῆς τομῆς εἶχεν ἤδη ἀναγνωρισθῆ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων σχεδὸν προϊστορικῶν χρόνων, ἀναμφιβόλως δὲ ὁ *δίολκος* κατεσκευάσθη τότε ὅτε ἡ πραγματικὴ διατομὴ ἐφάνη παρέχουσα μεγίστας δυσκολίας. Ἀκόμη καὶ σήμερον εἰσὶν ὁρατὰ λείψανά τινα τοῦ διόλκου εἰς διάφορα μέρη τοῦ Ἰσθμοῦ.

Ἤδη ἐπὶ Περιάνδρου ἐσχεδιάσθη ἡ διῶρυξ, πλὴν κατὰ τοὺς ἀκολούθους αἰῶνας οὐδὲν ἐγένετο, οἱ δὲ ἄνθρωποι οἰκονομοῦντο διὰ τοῦ προρρηθέντος διόλκου. Ἐπεφυλάσσετο δὲ εἰς τὸν Νέρωνα ἐν ἔτει 67 μ. Χ. ἵν' ἄρξηται τοῦ ἔργου ἀπὸ τοῦ δυσμικοῦ μέρους διὰ μεγάλων ἑορτῶν. Τὸ ἔργον προώδευσεν τοσοῦτον καλῶς, ὥστε ἐν ἀπιστεύτῳ βραχεῖ χρόνου διαστήματι εἶχον ἐκσκαφῆ 4 στάδια εἰς πλάτος 200 ποδῶν, ἅτινα καὶ σήμερον εἰσέτι εἰσὶν ὁρατά.

Σπουδαιόταται ὅμως ταραχαὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν Γαλατίᾳ ἠνάγκασαν τὸν αὐτοκρατορικὸν τύραννον, παρὰ τὴν ἐπιθυμίαν του, νὰ διακόψῃ τὰς ἐργασίας, οὕτω δὲ ἡ σπουδαία αὕτη ἐπιχείρησις ἠρέμησε πάλιν ἐπὶ δισχίλια ἔτη. Ἐσχάτως δὲ ὁ στρατηγὸς Türr ἐπελήφθη σπουδαίως τῆς ὑποθέσεως καὶ αἱ ἐργασίαι ἐνεκαινίσθησαν ὁριστικῶς κατὰ Μάϊον τοῦ 1882 ὑπὸ τοῦ βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α'. Ἡ διῶρυξ θὰ ἔχῃ ἐν ὅλῳ μῆκος 7,400 μέτρων· τὸ εὖρος τοῦ πλωίμου ὕδατος ἔσεται 22 μ. τὸ δὲ βάθος 8 μ., ἐνῷ τὸ μέγιστον ὕψος τοῦ διατεμνομένου ἐδάφους ἀνέρχεται εἰς 87 μέτρα. Ἕνεκεν τῶν ἔργων τούτων ἐγένετο νέος συνοικισμός, ἡ Ἰσθμία, ἥτις ὑπόσχεται νὰ καταστῇ ἀνθηρὸν πολίχνιον. Ἐν γένει ἡ κατασκευὴ τῆς διώρυγος ἔδωσε ζωὴν εἰς τὸν κλασικὸν Ἰσθμόν, τὴν ὁποίαν ὁ ἀρχαιολόγων, ὁ ζητῶν κάτι τι ὅλως διαφορετικὸν ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ Ἀκροκορίνθου, μόλις θὰ ἴδῃ εὐαρέστως ἢ θὰ ἐπιδοκιμάσῃ. Ἐν τούτοις δὲν δύναταί τις νὰ καταμεμφθῇ τῆς νέας Ἑλλάδος, ἐὰν πράττῃ ἐπ' αὐτοῦ ἀγαθόν τι πρὸς συμπλήρωσιν ἔργου, ὅπερ οὔτε ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἐν τῇ ἀκμῇ αὐτῆς, οὔτε ὁ ἰσχυρὸς τύραννος τῆς κοσμοκράτορος Ῥώμης, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ ἡ μεγάλη θαλασσία δύναμις τῆς Μεσογείου, ἡ Βενετία, ἠδυνήθησαν νὰ φέρωσιν εἰς πέρας.

Κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος ἐγένοντο προσέτι αἱ πρῶται προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς Κωπαΐδος λίμνης, ἧς τὰ οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα ἔσονται μέγιστα, διότι 250,000 σχεδὸν στρεμμάτων γονιμωτάτου ἐδάφους εἰσὶν ὕδατι κεκαλυμμένα καὶ διὰ τοῦτο ἀπρόσιτα εἰς τὴν γεωργίαν. Ὑπὸ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Ὀρχομενοῦ εἶχον ἤδη τὸ πάλαι ἐπιχειρηθῆ κολοσσιαῖαι ἀποξηραντικαὶ ἐργασίαι, πλὴν ταχέως κατεστράφησαν καὶ ἔμειναν ἐπὶ γενεὰς εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην, μέχρις οὗ Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, ἀναγνωρίζων τὴν σπουδαιότητα αὐτῶν, ἐπελήφθη τοῦ ἔργου καὶ ἐρρωμένως ἐξηκολούθησεν αὐτό, μέχρις οὗ καὶ οὗτος ἕνεκεν πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν ἠναγκάσθη νὰ τὸ παραιτήσῃ. Τάχιστα τὰ πάντα κατεστράφησαν πάλιν, μάλιστα δὲ κατὰ τὰ ἑπόμενα 2200 ἔτη οὐδὲ κἂν ἐγένετο σχεδὸν μνεία τῶν τῆς Κωπαΐδος ἑλῶν. Τέλος ἐν ἔτει 1867 παρεχωρήθη ἡ ἀποξήρανσις εἰς γαλλικὴν ἑταιρίαν, ἥτις ὅμως περιωρίσθη εἰς σχέδια, ὑποσχέσεις καὶ ἐλπίδας, οὐδὲν δὲ πρακτικὸν ἐξετέλεσεν. Ἐσχάτως ἑλληνικὴ μετοχικὴ ἑταιρία ἀνέλαβε μετὰ δραστηριότητος τὴν ἐπιχείρησιν καὶ κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1886 ἐνεκαινίσθησαν καὶ ἤρξαντο πραγματικῶς αἱ πρῶται ἀποξηραντικαὶ ἐργασίαι, αἵτινες ὤφειλον, νὰ διοχετεύσωσι τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν Τοπόλιας, Λικέρι καὶ Παραλίμνης (αἱ ὁποῖαι ὁμοῦ ἀποτελοῦσι τὴν ἐλώδη Κωπαΐδα λίμνην) εἰς τὴν θάλασσαν, τὸν πορθμὸν τῆς Εὐβοίας. Διὰ τῆς ἀποξηράνσεως, πλὴν τῆς ἀνυπολογίστου σχεδὸν ὠφελείας διὰ τὴν γεωργίαν, βελτιωθήσεται καὶ ἡ ὑγιεινὴ κατάστασις τῶν πέριξ, λίαν μαστιζομένων τὰ νῦν ὑπὸ τῶν πυρετογόνων ἀναθυμιάσεων τῆς λίμνης. Ἄχρι τοῦδε κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ

θέρους οὐδεὶς ξένος κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα ἠδύνατο νὰ τολμήσῃ νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας πρὶν ἢ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἐγχώριοι ἁλιεῖς ἐγχέλεων καὶ οἱ συλλέγοντες καλάμους μαστίζονται λίαν ὑπὸ πυρετῶν.

Καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν δὲ τῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ τῶν διαφόρων ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων ἡ νέα Ἑλλὰς προώδευσε λίαν καὶ δύναται ὡς πρὸς τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν νὰ παρουσιάσῃ πολὺ ἀκριβέστερον σύστημα ἢ τινὰ τῶν μειζόνων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν.

Πλὴν ἡ ἀρχὴ ἦν δύσκολος. Ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ γείνῃ λόγος περὶ σχολείων ἰδίως. Ἐν τισι μοναστηρίοις ἐδιδάσκετο σχεδὸν κρύφα στοιχειώδης τις ἐκπαίδευσις ἔν τε τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ θρησκείᾳ, ἀλλ' ὁ λαὸς σύμπας ἔμενεν ὅλως ἀπαίδευτος. Καὶ ὅτε ἀκόμη ὁ βασιλεὺς Ὄθων ἀνέλαβε τὴν κυβέρνησιν, καὶ μεθ' ὅλας τὰς μεγάλας προσπαθείας τοῦ Καποδιστρίου, ὅστις ἐπὶ τρία ἔτη ἔπραξε τὸ κατὰ δύναμιν ὅπως ἱδρύσῃ σχολεῖα, οὐδὲν ἐπετεύχθη τὸ ἄξιον λόγου ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην. Μόνον 100 σχολεῖα μεθ' ἡσσόνων τῶν 9000 μαθητῶν εὑρέθησαν καθ' ἅπαν τὸ κράτος καὶ ταῦτα εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Μεθ' ἡσσονα ὅμως τῶν 60 ἐτῶν, δηλ. τῷ 1885, ὑπῆρχον 35 γυμνάσια, 227 Ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ 1901 προπαιδευτικά· ἐν ὅλῳ 2163 ἐκπαιδευτήρια μετὰ 105,000 μαθητῶν. Ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἀριθμοῖς δὲν συμπεριλαμβάνεται καὶ τὸ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστήμιον, ὅπερ ἱδρυθὲν ἐν ἔτει 1837 ἤρξατο μετριοφρόνως μετὰ 52 φοιτητῶν καὶ τινων καθηγητῶν. Κατὰ τὴν χειμερινὴν ἐξαμηνίαν τοῦ 1885[86 ὑπῆρχον ἐν τῷ ἀνωτάτῳ τῶν Ἀθηνῶν ἐκπαιδευτηρίῳ 2634 φοιτηταὶ καὶ 107 καθηγηταί.

Αἱ διάφοροι παραδόσεις περιστρέφονται εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν νομικῶν, τῆς ἰατρικῆς, τῆς φιλοσοφίας, χημείας, φιλολογίας καὶ θεολογίας. Τὸ Πανεπιστήμιον ἔχει περιουσίαν 4 περίπου ἑκατομμυρίων φράγκων.

Εἰς τοὺς ἄνω μνησθέντας 105,000 μαθητάς, τοὺς ἐκπαιδευομένους δωρεὰν ἐν τοῖς δημοσίοις ἐκπαιδευτηρίοις, καταλεκτέον καὶ ἑτέρας 5—6 χιλ. τοὐλάχιστον, ἐκπαιδευομένους ἐν διαφόροις ἰδιωτικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις· ὥστε ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλάδι ἐκπαιδεύονται ἐν συνόλῳ 111,000 σχεδὸν μαθητῶν.

Τ' ἀποτελέσματα ταῦτα εἰσὶ βεβαίως λίαν εὐχάριστα διὰ τὴν χώραν, πλὴν ἡ εὐεργετικὴ ἐπιρροὴ δὲν ἐπεκτείνεται μόνον ἐπὶ τοῦ μικροῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν εἰσέτι ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγὸν στεναζόντων Ἑλλήνων. Εἰς τὴν ἐνιαίαν ταύτην ἐθνικὴν ἑστίαν συγκεντροῦνται ἅπασαι αἱ ἀκτῖνες τῶν ἐλπίδων τῆς πανελληνίου νεότητος.

Ἄξιον παρατηρήσεως τυγχάνει ὅτι ἐν Ἀθήναις ὑπάρχει ἡ μόνη ἀνωτάτη σχολὴ καθ' ἅπασαν τὴν νοτιοανατολικὴν Εὐρώπην· μία προσέτι ἀπόδειξις, ἐὰν ἐν γένει ἦν χρεία ἀποδείξεως, ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς διατίθησι πνευματικὴν μόρφωσιν καὶ εὐφυΐαν, ἣν οἱ γείτονες λαοὶ οὐδὲ κατὰ προσέγγισιν κατέχουσιν.

Ὅπου μικρὸν μόνον ἑλληνικὸν στοιχεῖον ὑπάρχει καὶ ἐξασκεῖ ἐπιρροήν τινα (ἂν καί, ὡς λ. χ. εἰς πολλὰ τῆς Τουρκίας μέρη, ἔχει νὰ παλαίσῃ κατὰ πολλῶν προσκομμάτων), ἐξελληνίζει πάντοτε τοὺς περικειμένους ξένους λαούς, βραδέως μὲν ἀλλ' ἀσφαλῶς· οὐδέποτε ὅμως οὐδ' ἅπαξ, καὶ ὑπὸ τὰς δυσμενεστάτας περιστάσεις, ἀπερροφήθη οὗτος ὑπὸ τῶν γειτόνων. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο γεγονὸς δύναται ν' ἀποδειχθῇ καταφανέστατα ἐν Μακεδονίᾳ, Ἀλβανίᾳ κτλ. Καὶ ἐν αὐτῷ τῷ βασιλείῳ ἔνθα τόσοι Ἀλβανοί, Βλάχοι καὶ ἐκ τῶν σταυροφοριῶν καὶ ἐκ διαφόρων μεταναστεύσεων τοσαῦτα ξένα στοιχεῖα ἐνεκατέστησαν, τὰ νῦν τὰ πάντα συνεχωνεύθησαν εἰς ἓν ἁρμονικὸν σύνολον. Δυνατὸν ἴσως νὰ παρατηρῶνται ἐνιαχοῦ ἐπιπόλαιοί τινες φυσιολογικαὶ καὶ ψυχολογικαὶ ἰδιότητες παρὰ τοῖς ἀπογόνοις τῶν τελευταίων τούτων (τῶν ξένων δηλ. στοιχείων), πλὴν πάντοτε ἰσχύουσι τὰ ἄνω εἰρημένα.

Ἴσως ἡ ἀνεγνωρισμένη μεγάλη πνευματικὴ τῶν Ἑλλήνων ἰσχὺς ὑπερβάλλεται ὑπὸ τῆς ἔτι μείζονος ζωτικότητος καὶ δραστηριότητος αὐτῶν, αἱ δὲ ἰδιότητες αὗται ἐνθαρρύνουσι πάντα φιλάνθρωπον καὶ φιλέλληνα ἵνα προοιωνίζηται μέγα μέλλον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος καὶ μεθ' ὅλην τὴν ἀπίστευτον ἀδικίαν, τὴν ὁποίαν μετῆλθον νεωστὶ κατὰ τοῦ πτωχοῦ ἔθνους. Ἰδιαζόντως λεκτέον τοῦτο περὶ τῶν ἐπαρχιῶν αἵτινες ὑπεδείχθησαν μὲν ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίνῳ συνεδρίου [1]) ἀλλὰ δὲν παρεδόθησαν ἀκέραιαι τῇ Ἑλλάδι ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῶν μεθορίων ἐπιτροπῆς τῷ 1881, ὡς καὶ περὶ τοῦ διεθνοῦς ἀποκλεισμοῦ, μέτρου δεσποτικοῦ, ὅπερ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1886 οὐ μόνον δὲν ἱκανοποίησε τὰς δικαιοτάτας ἀξιώσεις, ἀλλὰ προσέτι ἐπήνεγκε τῇ χώρᾳ μεγίστας ὑλικὰς ζημίας.

Μολονότι οἱ Ἕλληνες εἶχον νὰ παλαίσωσι κατ' ἀπιστεύτων καὶ παντοίων δυσχερειῶν ὅπως λάβωσι ποιάν τινα μόρφωσιν, οὐχ ἧττον ὑπάρχουσιν ἄνδρες ἔν τε ταῖς Ἀθήναις καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν οἱ ὁποῖοι παντὶ κράτει θὰ περιεποίουν τιμήν. Ὁ ἄρτι ἀποθανὼν βοτανικὸς Ὀρφανίδης

1) Ἡ συνδιάσκεψις τοῦ Βερολίνου κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1880 ὑπεσχέθη ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ἐλάμβανε τὰς ἐπαρχίας Θεσσαλίαν, Ἤπειρον καὶ Ἐλασσῶνα ἤτοι ἐδαφικὴν αὔξησιν ἐξ 22000 □ χιλιομέτρων· πλὴν παρεδόθησαν αὐτῇ ἐν ὅλῳ 10 χιλ· μόνον □ χιλιομέτρων.

καὶ ὁ καθηγητὴς Βενιζέλος, Ἀρεταῖος ὁ χειρουργὸς καὶ Ἀναγνωστάκης ὁ πεφημισμένος ἐν τῷ κόσμῳ ὀφθαλμολόγος, τυγχάνουσιν ἄνδρες λίαν διακεκριμένοι· ἔτι δὲ Ῥουσόπουλος ὁ ἀρχαιολόγος, Τρικούπης καὶ Παπαρρηγόπουλος οἱ ἱστοριογράφοι. Καὶ οἱ ποιηταὶ δὲ Σοῦτσος, Σολωμὸς καὶ Ῥαγκαβῆς εἰσὶ βεβαίως γνωστοὶ πέραν τῶν ὁρίων τῆς Ἑλλάδος, ἐνῷ ὑπὲρ τῆς ἐν γένει νεοελληνικῆς γραμματολογίας καὶ φιλολογίας ὁ Φίλιππος Ἰωάννου, ὁ Σκαρλάτος Βυζάντιος, ὁ Βράϊλας Ἀρμένης, ὁ Στέφανος Ξένος κλπ. ἔπραξαν πολλὰ τὰ καλὰ καὶ ἐπαινετά.

Οἱ ἀναγνῶσται θ' ἀνεγνώρισαν ἤδη πρὸ πολλοῦ ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἀποτελεῖ σπουδαῖον στοιχεῖον προόδου ἐν τῇ μεσημβρινοανατολικῇ Εὐρώπῃ, καὶ ὡς ἡγεμονὶς τοῦ Πανελληνίου, ὅπερ ἀριθμεῖ 7 ἑκατομμύρια ψυχῶν, ἀποτελεῖ ἰσχυρὸν παράγοντα ἐν τῷ εὐρωπαϊκῷ τῶν κρατῶν δεσμῷ.

Πᾶς πολιτικὸς ἀνὴρ δέον νὰ μὴ παρίδῃ αὐτόν· οὐδεὶς δὲ διπλωμάτης, θέλων ἔστω καὶ ἁπλῶς νὰ λάβῃ γνῶσιν τοῦ σπουδαίου ἀνατολικοῦ ζητήματος, δὲν δύναται παρὰ νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸ οὕτω ἐγγὺς κείμενον καὶ μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένον ἑλληνικὸν ζήτημα.

Ἴσως πολλοὶ θ' ἀντείπωσιν ὅτι ἐν γένει οὐδὲν οὐδαμοῦ ὑφίσταται ἑλληνικὸν ζήτημα. Εἰς τούτους ἀπαντῶμεν ὅτι ἐνόσῳ ὁλόκληροι ἑλληνικαὶ χριστιανικαὶ ἐπαρχίαι στενάζουσιν ὑπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν, ὡς μέρος τῆς Ἠπείρου, ἡ Ἐλασσῶν, ἡ Μακεδονία καὶ ἡ Κρήτη, ἢ ἐν γένει δεσπόζονται ὑπὸ ξένων ὡς π. χ. ἡ Κύπρος, οἱ ὑπόδουλοι λαοὶ τὴν ἐλευθερίαν ποθοῦντες καὶ ἐπιζητοῦντες τὴν ὁριστικὴν συνένωσιν μετὰ τοῦ ἐλευθέρου βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, φυσικώτατον ὅτι πάντοτε θὰ προκαλῶσιν ἀνησυχίας εἰς τὰς ἑκάστοτε κυβερνήσεις.

Ἐν παντὶ ἑλληνικῷ ζητήματι λίαν λελανθασμένως λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν μόνοι οἱ ἐλεύθεροι Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι δυστυχῶς μόλις εἰς 2,200,000 περίπου ἀνέρχονται, ἐνῷ ὡς ἀνωτέρω ἐδείχθη ὁ Ἑλληνισμὸς συνίσταται ἐκ πλειόνων ἢ 7 ἑκατομμυρίων ψυχῶν. Ὁ βασιλεὺς Γεώργιος Α' δὲν ἐστέφθη ἄνευ λόγου καὶ σκοποῦ ὡς ἡγεμὼν ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων, γενικῶς δὲ ἀναγνωρίζεται καὶ τιμᾶται ὡς ἡ ὁρατὴ κεφαλὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τοῦτο κατενόησεν οὗτος ἀρκούντως καὶ μετὰ τῆς εὐφυοῦς καὶ ἀξιεράστου αὐτοῦ συζύγου Ὄλγας ἐποίησε σπουδαιότατον βῆμα πρὸς ἐγκαθίδρυσιν μείζονος ἐν τῷ μέλλοντι δυνάμεως, δοὺς εἰς τὰ ἑαυτοῦ τέκνα ἀνατροφὴν ἐξαίρετον. Μεθ' ὅλως ἰδιαζούσης ἐπιμελείας ἐπετηρήθησαν αἱ σπουδαὶ τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου, ὅστις κατὰ τὰς τελευταίας δημοσίους αὐτοῦ ἐξετάσεις ἀπέδειξεν ὅτι ἐπ' ἀγαθῷ μετεχειρίσθη τὸν καιρὸν αὐτοῦ καὶ εἶνε κάτοχος ἐξαιρέτων πνευματικῶν δυνάμεων. Ὡς ἀνθυπολοχαγὸς δείκνυσι μέγα ἐνδιαφέρον εἰς τὰ στρατιωτικὰ καὶ οὐχὶ ἀξιοκαταφρόνητον ἀρετὴν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ. Ὅλως ἴδιον ἐνδιαφέρον διεγείρει ἐν αὐτῷ τὸ γεγονός, ὅτι εἶνε ὁ πρῶτος γεννηθεὶς Ἕλλην ἡγεμονὶδης μετὰ 400 ἔτη. Ἡ γοητεία τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἀναμιμνήσκει τοῖς Ἕλλησι τὸν τελευταῖον ἡγεμόνα, τὸν λεοντόκαρδον Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον, οὗ τὸ ἡρωϊκὸν καὶ τραγικὸν τέλος, κατὰ τὴν ἡρωϊκὴν ὑπ' αὐτοῦ ὑπεράσπισιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, βραχὺ πρὸ τῆς καταπτώσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, ἀπηθανάτισε τὸ τέλος τοῦ οὕτω ἀνατραπέντος κράτους.

Βεβαίως οἱ πλεῖστοι τῶν ἐμβριθεστέρων Ἑλλήνων ἐγκατέλιπον τὴν ἰδέαν τῆς καταλήψεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πλὴν ὑπάρχουσιν εἰσέτι χιλιάδες ἐν τῷ τόπῳ, οἵτινες τρέφουσι τὴν ἐνδόμυχον ἐλπίδα, ὅτι ὁ πρεσβύτερος υἱὸς Γεωργίου τοῦ Α' περιβεβλημένος αὐτοκρατορικὴν πορφύραν, θὰ τελέσῃ δοξολογίαν ὑπὸ τοὺς θόλους τῆς Ἁγίας Σοφίας, ἐπὶ τῇ πανηγύρει τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ὅλης ἑλληνικῆς φυλῆς.

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ περιοδικοῦ Unsere Zeit)

Μετάφρασις ΧΡ. Π. ΚΟΡΥΑΛΟΥ, ἰατροῦ.

Η ΣΙΚΑΛΗ

(Μυθολογία ἐκ τῆς δημώδους παραγωγῆς τῆς λέξεως. Ἐν Στενημάχῳ τῆς Θρᾴκης.)

Μεγάλη ποτὲ ἐπεκράτει ἐπὶ τῆς γῆς ἀνομβρία. Ὑπ' αὐτῆς δ' ἐκινδύνευσαν μὲν νὰ καταστραφῶσιν ἄρδην τὰ γεννήματα, δεινὴ δὲ σιτοδεία ἠπείλει τὸ ἀνθρώπινον γένος. Τότε οἱ δημητριακοὶ καρποὶ ὑπὸ φιλανθρωπίας κινούμενοι ἐποίησαν συμβούλιον καὶ ἀπεφάσισαν νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ παρακαλέσωσιν αὐτὸν νὰ βρέξῃ. Προηγεῖτο μὲν μεγαλοπρεπὴς καὶ ὡς χρυσὸς λάμπων ὁ σῖτος, εἵποντο δὲ ἡ τραχεῖα κριθὴ μὲ τὰς μικρὰς ἀκάνθας της, τὸ παχὺ καὶ εὔσαρκον *φουσκόσταρον* [1]), ἡ λιπαρὰ βρώμη, τὸ λεπτοφυὲς κεγχρίον καὶ τὰ ἄλλα ὑποδεέστερα εἴδη, ἐσχάτη δὲ ἤρχετο ἡ ζειὰ συνεσταλμένη καὶ ταπεινή. Ὅτε παρουσιάσθησαν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Θεοῦ οἱ δημητριακοὶ καρποί, ἤρχισεν ἕκαστος νὰ ἐπαινῇ ἑαυτὸν καὶ ν' ἀπαριθμῇ τὰς ὠφελείας, ἃς παρέχει εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἢ τὰ ζῷα.

— Ἐγὼ ἀποτελῶ τὴν κυρίαν τροφὴν τῶν ἀνθρώπων, ἔλεγεν ὁ σῖτος· ἄνευ ἐμοῦ οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ διέφερον τῶν ἀλόγων ζῴων.

1) Ἐν Στενημάχῳ ὁ ἀραβόσιτος καλεῖται φουσκόσταρον, οἱονεὶ φουσκωτὸν σιτάρι.

— Τῶν ἵππων εἶμαι προσφιλὴς καὶ ὠφελιμωτάτη τροφή, προσέθετεν ἡ κριθή.

— Αἱ ὄρνιθες καὶ εἰς τὸν ὕπνον των μὲ βλέπουν, ἔλεγε τὸ μικρὸ κεγχρί.

Ὁ Θεὸς ηὐχαριστεῖτο ἀκούων τοὺς δημητριακοὺς καρποὺς ἐγκαυχωμένους. Παρατηρήσας ὅμως τὴν ζειὰν συνεσταλμένην καὶ ταπεινὴν ὀπίσω τῶν ἄλλων, φιλοστόργως εἶπε πρὸς αὐτήν·

— Καὶ *σὺ καλὴ* εἶσαι ζειά, τρέφε τοὺς πτωχοὺς ἀνθρώπους. Χάριν σοῦ μάλιστα εὐθὺς θὰ στείλω εἰς τὴν γῆν βροχήν. Ἔκτοτε ἡ ζειὰ ὠνομάσθη *σίκαλη*.

Βλ. Σκορδελης.

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ

Ἐν τῇ εὐφροσύνῃ τῇ παραγομένῃ ἐκ τοῦ εὐεργετεῖν ὑπάρχει ἡ ἀμοιβὴ τῆς εὐεργεσίας.

—

Ὅταν τις εἶνε μέγας ὁ ἴδιος, μεγαλύνει καὶ πᾶν τὸ περὶ αὐτόν.

—

Τοῦτο ἐστὶ ἀνατροφὴ παιδίου: τὸ νὰ διδάξωμεν αὐτὸ νὰ μὴ ἔχῃ τὴν ἀνάγκην μας.

—

Οἱ ἀνιώμενοι εἶνε ὅλοι καὶ εἰς ἄκρον ἀνιαροί.

—

Ἡ συναίσθησις τῆς δυνάμεως ἡμῶν ἐπαυξάνει αὐτήν.

—

Ἐὰν εἶνε ἡδὺ τὸ θνήσκειν ὑπὲρ πατρίδος, οὐχ ἧττον ἡδὺ εἶνε καὶ τὸ ζῆν ὑπὲρ αὐτῆς, τουτέστι τὸ ἀφιερόνειν εἰς αὐτὴν τὸν χρόνον, τὰς δυνάμεις, τὰ κράτιστα τῶν αἰσθημάτων ἡμῶν.

—

Δότε εἰς τὸ παιδίον νὰ ἐννοήσῃ ὅτι εἰμπορεῖτε νὰ τῷ συγχωρήσητε εἴκοσιν ἄλλα λάθη μᾶλλον παρὰ ἓν μόνον ψεῦδος.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Κατὰ τοὺς ἄρτι ὑπὸ τοῦ γάλλου Λαβεσσὲρ καταρτισθέντας, ἐξ ὡς οἷόν τε ἀσφαλῶν πηγῶν, στατιστικοὺς πίνακας τῶν δύο κόσμων, ἡ ὅλη ἐπιφάνεια τῶν πέντε ἠπείρων ἀποτελεῖται ἐξ 136 ἑκατομμυρίων τετραγωνικῶν χιλιομέτρων καὶ κατοικεῖται ὑπὸ 1 χιλιεκατομμυρίου 483 ἑκατομμυρίων ψυχῶν.

Ἡ γαλλικὴ ἑταιρία τῆς ἐγκλιματίσεως δημοσιεύει τὸ ἑξῆς γεγονός: Κατά τινα ἐκδρομὴν αὐτοῦ εἰς τὰ αὐστραλιακὰ δάση τὸ ἔτος 1884 ὁ δόκτωρ Γυίλμεθ παρετήρησέ ποτε εἰς τὴν κορυφὴν ἑνὸς εὐκαλύπτου ὕψους 120 μέτρων, εἶδος καλύβης ἐκτισμένης ἐναερίως ἐκεῖ· πρὶν ἢ δ' σκεφθῇ τί ἄρα ἦτο, μυριάδες μελισσῶν ἐφάνησαν πτερυγίζουσαι κύκλῳ. Ὁ δόκτωρ ἐννόησε παραχρῆμα ὅτι μέλισσαι μαῦραι τῆς Τασμανίας εἶχον τὴν παμμεγέθη αὐτῶν κυψέλην ἐπὶ τοῦ δένδρου. Διέταξε λοιπὸν τοὺς ὑπ' αὐτὸν ἰθαγενεῖς ὁδηγοὺς νὰ κόψωσι τὸ δένδρον καὶ ἐξήγαγον ἀπὸ τῆς κυψέλης οὐδὲν ἧττον ἢ 3500 χιλιόγραμμα μέλιτος, ἐν ᾧ ἡ κενωθεῖσα κυψέλη καὶ πάλιν ἐζύγιζε 1500 χιλιόγραμμα. Ὑπάρχει ἰδέα ὅτι τὸ μέλι τοῦτο ἔχει ἰδίας τινὰς θεραπευτικὰς ἰδιότητας.

Πανταχόθεν τῆς Ἀγγλίας ζητοῦνται ἐκ τῆς ἐν Χαουάρδεν ἐπαύλεως τοῦ Γλάδστωνος τεμάχια ξύλου δένδρων ὑλοτομηθέντων ὑπὸ τοῦ περικλεοῦς πολιτικοῦ. Αἱ αἰτήσεις αὗται τοσοῦτον ἐπολλαπλασιάσθησαν ἐσχάτως, ὥστε ὁ ἐπιστάτης τῆς ἐπαύλεως ἠναγκάσθη νὰ διατιμήσῃ τὴν ξυλείαν καὶ εἰς πᾶσαν αἴτησιν ἀπαντᾷ διὰ τῆς ἑξῆς στερεοτύπου ἐγκυκλίου:

«Εἰς ἀπάντησιν τῆς πρὸς τὸν κ. Γλάδστωνα ὑμετέρας ἐπιστολῆς, ὀφείλω νὰ πληροφορήσω ὑμᾶς ὅτι ἕνεκα τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ ὁμοίων τῇ ὑμετέρᾳ αἰτήσεων, ἐδέησε νὰ κανονισθῇ τιμὴ ὁμοιόμορφος διὰ τὴν ἐν λόγῳ ξυλείαν. Ἡ τιμὴ αὕτη εἶνε ἑνὸς σελλινίου καὶ ἓξ πεννῶν διὰ πᾶν μικρὸν στέλεχος ἢ τριῶν σελλινίων κατὰ κυβικὸν μέτρον, ἄνευ τῶν δαπανῶν τῆς μεταφορᾶς. Ἀπευθυντέον πρὸς τὸν ἐπιστάτην τοῦ Χαουάρδεν, πλησίον τῆς πόλεως Τσέστερ, ὅστις θέλει ἀπαντᾷ εἰς πᾶσαν αἴτησιν ἣν δύναται νὰ ἱκανοποιήσῃ».

Εἰς τὰ παράλια τῆς Σουμάτρας καὶ τῶν Μολουκκῶν νήσων, οἱ ἁλιεῖς ἀναγνωρίζουσι τὴν νύκτα τὸ βάθος τῆς θαλάσσης καὶ τὴν γεωλογικὴν τοῦ πυθμένος αὐτῆς σύστασιν ἐκ τοῦ ἤχου ὃν ἀποδίδει τὸ ὕδωρ πλῆττον τὰς ἐκ κοραλλίου ὑφάλους. Εἰς βάθος 20 ποδῶν καὶ ὀλιγώτερον ὁ παραγόμενος ἦχος ὁμοιάζει πρὸς τὸν τριγμὸν τοῦ εἰς τὸ πῦρ ριπτομένου ἅλατος, εἰς βάθος 50 ποδῶν ὁμοιάζει πρὸς τὸν κρότον τοῦ ὡρολογίου, κρότον ταχύτερον ἢ βραδύτερον ἀναλόγως τῆς συστάσεως τοῦ πυθμένος ἐκ κοραλλίου μόνον ἢ ἐκ κοραλλίου καὶ ἰλύος ἢ ἐκ κοραλλίου καὶ ἄμμου. Ἐὰν ἀποτελῆται ἐξ ἄμμου μόνον ὁ ἦχος εἶνε καθαρὸς καὶ διαυγής· ἐὰν ἀποτελῆται τοὐναντίον ἐξ ἰλύος ἁπλῆς εἶνε ὑπόκωφος καὶ ὁμοιάζει πρὸς τὸν βόμβον σμήνους μελισσῶν. Κατὰ τὰς ἀσελήνους νύκτας, οἱ ἁλιεῖς ἐκλέγουσι τὰ πρὸς ἁλιείαν μέρη ὁδηγούμενοι ἐκ τῶν ἤχων τούτων. Πρὸς καλλιτέραν δ' ἐκτίμησιν αὐτῶν προσκολλῶσι τὸ οὖς ἐπὶ κώπης ἧς τὸ ἕτερον ἄκρον εἶνε βεβυθισμένον ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

Μεταξὺ ἐγγάμων.

— Τί καπέλλο εἶν' αὐτὸ ποῦ φορεῖς, ἀδελφέ; ἔχει κακὸ χάλι· δὲν πᾷς νὰ πάρῃς ἕνα καινούργιο;

— Τὸ ξεύρω πῶς εἶνε χὶ τὸ κάρρο, μὰ ἔχω τὸ λόγο μου ποῦ τὸ φορῶ· ἡ γυναῖκά μου μοῦ ἔχει πῆ: ὅσο φορῇς αὐτὸ τὸ παλιοκάπελλο δὲν βγαίνω ἔξω μαζί σου.

— Ἔτσι! τότε ἀλλάζει... Φόρα το ὅσο 'μπορεῖς!!

Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν καταστημάτων ΑΝΕΣΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ. 1887—1127